

TRANSFORMATION
CENTREE
SUR LA VERITE

Module 1

**KOKOTA NA LOTOMO
YA HOLISTIQUE**

MOKANDA YA MOLAKISI

Liteya lya yambo: lisolo lya ebandeli pe suka na yango

Ntina lya liteya oyo :

1. Kossoslo et mokano na nzambe ezali kaka te komona bomoi ebiki, kasi été boyokani misato oyo ebebaki solo ebonguami.
2. Koyekola lisolo mobimba lya biblia : bozalisami, bokwei, etinda, bosikolami, suka ya lisolo.

Bisaleli bikosunga

1. Bililingi
  - a. 1.1 Boyokani misato (bililingi minei : bozalisami, bokwei, bosikolami, bozongi)
2. Mokanda mua Moyekoli:
  - a. 1.1 Mokanda mua bossosoli lisolo lya mobimba (mokanda moko po na lisanga moko soki bosaleli masanga mia mike)
  - b. 1.2 Lisano lia Adam pe Eva (mikanda mibale)

Libandela

Bosolola na etuluku monene

Mpo na nini Yesu klisto akufi likolo na ekulusu ?

Tolobaka mbala mingi ete Yezu ayaki mpo na kosikola biso na masumu na biso. Yanfgo ezali solo kasi aye mpo asala koleka oyo wana. Kufa na ye' likolo na ekulusu ezali bobele mua eteni ya lisolo mobimba. Mpo na lisosoli malamuna lya biblia, tozali na boseznga lya lisolo lya ebandela mpe suka

Bozalisami – Libandela (salela 1.1 Mokanda mua lisolo)

Bosolola na etuluku monene to na bituluku lya mike-mike

Mpo na molakisi : Bokoki mpe lisusu komaniola na mua lisanga mokesoki bosepeleli na yango. Soki ekozala boingo, lengela ba lokasa mpe koma miyuna na kati.

Kotala oyo boyebi mpo na libandela lya bozalisami ya mokili, bokoki koyanola na motuna moye boni ?

- Ndenge nini mokili ezalaka na ebandeli kati na elanga na Edeni ?
- Ndenge nini boyokani ya Adamu na nzambe ezalaka ?
- Ndenge nini boyokani ya adamu na eva ezalaka ? Na makanisi na yo boswani bazalaki kati na bango ?

- Ndenge nini boyokani na Adamu na bikelamo binso ezalaka ? Solo Adamu azalaki na makoki na yoinso oyo ezalaki bosenga na kobika ?

Mpo na molakisi : lakisa bayekoli elilingi ya liboso mpo na komonisa été ebandela liboso lya bokweyi, boyokani moko-moko kati na boyokani misato oyo ezalaki kitoko mpenza.

Bokwei (salela 1.2 lisano lya maloba)

Tanga Genèse 3:1-20

Lisano lya maloba

Mpo na molakisi : Senga na bayekoli mibale basala lisano liye : Pesa bango mibale mokanda 1.2

« ***Lisolo kati na Adamu na Eva*** »

Adamu: (aza kosala elanga). «Eva misala na kati na elanga solo mpenza eleki makasi sima na biso kotombokela nzambez na koliaka mbuma oyo apekisaki.

Eva : weh ! Bongo bana na biso ya mibali bazali koyokana malamumu mpenza te ! Bazali kowelana mpe kobunda ntango nionso. Nakanisi été noki ekoma mabe na mabe ! Bongo bakasa ya figi oyo pamba oyo nasengeli kokata ezali na lisungi !

Adam: (babendani ye na Eva) Eh solo! Tozali na mbongo te mpo tosomba bilamba ya sikana boye tika komitungisa ! (bapemi moke) Nasepele tozongisa makanisi na tango ya kala, tango nzambe atambolaki na biso mpe tango azalaki kosolola na biso. Kasi sikawa litomba nini tozala kaka awa. Kanis lisusus lolenge oyo baniamu bazalaki kotosa biso !sasaipi bakomi kokima mpo été bakomi kobanga biso.

Eve: Solo ! bazali koluka koswa biso. Ah ! Nayini ba nioka! Nakoki lisusu kondima kozua toli ya nioka te. Nionso ebebi ezali mbeba ya nioka.

Adam: Te ! Mbeba ewuti na yo ! Osalaki malamumu te. Mpo na nini nayokaki moto azui toli na nioka!

Eve: Eh malamumu! Sukisa kofunda ngai. Ezali nde libunga na yo! (Atiki mpe alobi na mawa) : Nakamui ezali ata na litomba te tango yo ozali konganga epai na ngai. Yo okanisi été biloko bikotikala ndenge ezalaki liboso?

Adamu: Nayebi te! Bobele nzambe oyo akoki kobongisa kobebisama oyo.

Eve: Oh te! Eloko nini ezali koleka sika? (muasi angangi na kopotaka epai na mobali): Botika kobunda bino mibale! Botika yango! Sikawa bozela nga! Nakeyi koloba yango na papa na bino! Akosepela na bino te!

Adam: (azongi o elanga na bolembu) Mosala, mosala, kosala, kosala kaka mosala ...

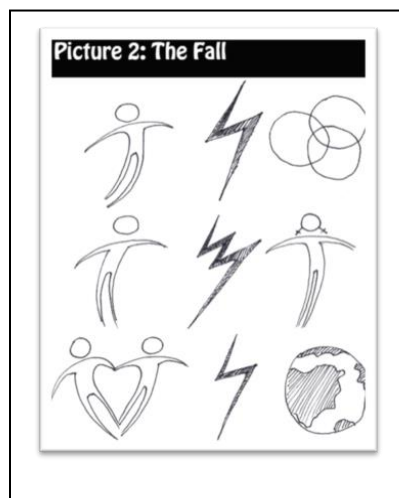
Koslola na etuluku monene

Na yonso oyo bino bomoni na kati ya lisano liwuti koleka mpe oyo bino botangi na kati ya biblia lolenge na makambo nini bato basengeli kosala sima na bokwei ?

Salela mokanda lia moyekoli 1.1:

- Tanga Genèse 3:8,10 Na kati na bokweisami eloko nini elekaki kati na boyokani
- bua moto na nzambe ?
- Tanga Genèse 3:12 Na kati na boueisami eloko nini elekaki
onteyi ya moto na moninga na ye moto?
- Tanga Genèse 3:15 Na kati na bokueisami eloko nini elekaki kati na moto na bikelamo?

Liboso lia bokueisami bileyi bizalaki mingi mpo na bikelamo nionso. Boningisami bua mabele ezalaki te, mpela enene ezalaki te, mpe bokauki bozalaki na yango te.

Kokueyisama yango nde ebebisi boyokani misato oyo.

Mpo na molakisi: lakisa bayekoli elilingi ya mibale na bililingi ya bokueyisami 1.1 mpe sunga bayekolibamona été bokueisamai ebebisaki boyokani oyo misato.

Etinda

Nzela oyo na kati ya lisolo ya nzambe mpe bozalisami ezuami onteyi ya elekelo ya bokueyi mpe suka ya bondeko bua kala.

Mpo na molakisi: Lakisa bayekoli eteni oyo yo okanisi na biblia.

Ezali nzela kani nzambe azali koluka libota na ye. Mposa na ye ezali été azongisa boyokani oyo ebebaki na bokueisami.

ABRAHAM - Tanga Genèse 12:1-3, Na eteni oyo nzambe abengi Abraham mpe apamboli ye. Mpo na nini nzambe apamboli ye? (Nzambe alingi kopambola bikolo) na likomi oyo, tomoni mwango na nzambe mpo na kobikisa mokili mobimbana nzela na lingomba, alingi komema lipamboli mpo na bikolo.

Mpo na molakisi: Soki ezali na mituna etali mibeko, bokoki mpe kotanga Galates 3 :16-17,19, 24. Makomi oyo ezali kolimbola ntina mua mobeko mpe lolenge nini ezali kokanisa yangao na makambo ya Klisto;

MOISE- Nzambe apesaki na mokili mibeko zomi mpo tokoka koyeba ndenge nini kozongisa boyokani oyo ebebaki.

- Mobeko ekoki nde kozipa solo makambo masantu, to mpe ezali koluka kozipa boyokani ya ba moko mpe basusu mpe mokili ?

Mpo na molakisi: *Limbola été mibeko minei mia liboso ezongisi boyokani na biso na nzambe. Kasi boyokani nini oyo motoba etikali ezongisi? (Boyokani onteyi na biso bato). Mobeko nionso etali boyokani na biso na nzambe (Ex. 21:3), boyokani na biso na bamosusu,(ndakisa Ex21 :12) mpe lisusu boyokani na biso na bikelamo(Ex 23 :10-12)ezali na mibeko oyo ezali bobele kolakisa bato ndenge nini kozala na nzoto kolongonu(ndakisa Lévi 13) mpe kolakisa lolenge ya kosalisa bato(Ex 23 :1-9). Nzambe oyo azali nzambe oyo amitungisaka kaka mpo na makambo ya molimo te. Amitungisaka mpo na makambo nionso ya bomoyi na biso. Na ntina na yango akeli mibeko mpo na eteni moko-moko oyo ebebaki na lisumu.*

Tanga Deutéronome 28:1-14

- Mpo na nzambe mbano nini ekozala soki totoni mibeko na ye ?
- Mapamboli nzambe alaki ezali bobele mpo na makambo ya molimo to mpe mpo na bomoyi mpe ya nzoto ?

Nzambe abimisaki bakonzi mpe basakoli kasi lisusu Isalaele ayoki mpasi na bobola mpe bitumba, zambi bapesaki nazambe mokongo.

Tanga 2 Chroniques 7:14

- Nzambe azali kopesqa maloba ya bomikitisi mpe ya kobondela epai ya nani ? (epai na bato nionso te, kasi na libota na ye lelo, yango elimboli baklisto.
- Mpo na nzambe nini ekoleka soki bato batosi ? (nzambe akobikisa mabele na biso) Ezali solo lelo. Ekozala malamuni solo komona bomoyi ya bato ebiki. Liloba oyo elobami eyte nzambe akomema libiki na boyokani misato oyo.

Ekulusu

Ezali kaka te eteni kitoko ya lisolo kasi ezali eteni ya motuya to ya ntina mpenza. Na mangomba mingi bato basengeli kotumba mbeka mpo na kosepelisa « binzambe-nzambe » kati na baklisto « nzambe alinga mokili mingi atindi muana na ye mpo été akufela bango ».

Tanga Colossiens 1:19-20. Mpo na nini nYesu akufaki ?

- Bosikolami bua boyokani misato.

Mpo na molakisi : Talisa bililingi misato mpe limbola yango epai na bayekoli été nzambe ayei mpo na kosangisa mpe kozongisa boyokani na oyo nionso ebebaki sima lya bokueyisami. Nzokande nionso ebongisami te kino suka ya molongo.

Yesu atikelaki biso etinda monene. Tozali te kaka bakambi, na komona bato bakomi baklisto kasi mpe bikolo. Batoma to batindami bango moko. Batindami na bikolo elakisi kosunga bikolo kolanda makanisi na nzambe kati na makambo yonso été ayei kosangisa.

Bozongi

Bosolola na etuluku monene

Tanga Apocalypse 21:1-7

- Na suka ekozala boni boyokani ya moto na nzambe lokola moto ?
- Ekozala boni boyokani na moto na mosusu lokola moto ?
- Ekozala boni boyokani bua moto na mokili lokola ekelamo ? tokozala na bileyi mingi ya kolia ? Bokono ekozala na biso lisusu te ?

Mpo na molakisi : lakisa elilingi ya minei : Elilingi lya bozongi mpe sunga bayekoli na kolimbola été tango nzambe akozonga bayokani na biso yonso ekosikolama na ndenge nzambe alingaki ezala na libandela.

Na bokuse

Ezali lokola mobimba lisolo kitoko lya ebandeli mpe suka. Ezali lisolo lya lolenge nzambe asalaki mokili kitoko, na lolenge oyo lisumu likotaki na kati yamokili mpe ebebisaki nionso. Ezali lisolo ya nzambe ndenge alingaki mokili mpe atindaki muana na ye mpo asikola boyokani nionso ebaki na bokueyisami. Lisolo liye lizali koleka leka na nsuka mamlamu ntangao nkolo akoya lisusu mokolo moko mpo na kokmisa biloko nionso ya sika.

Nzambe alingi bino mingi mpenza. Atindi muana na ye été na ntina akufa mpo été bino bokoka kozala lisusu na boyokani na ye na mbuma oyo bokoki kozala na boyokani na moninga mpe na bikelamo.

Mpo na molakisi : mpo na kondimisa bososoli na bango lakisa elilingi moko na moko na ntango ozali kotangisa bokuse ya liteya oyo mpe senga na bayekoli baloba kombo ya likambo na ntango ozali kolakisa bango elilingi mpo été bakolisa lolenge ya kozanga kobosana lisolo na mobimba na yango.

Liteya lya mibale: bato bazali na litomba mpo na nzambe

Ntina ya liteya

1. Kososola été bato bakelami na elilingi ya nzambe.
2. Kososola été bato banso bazali na litomba zambi basalemi na elilingi lya nzambe mpe Yesu klisto akufi mpo na bango.
3. Kososola été soki nzambe alingaka biso mpe atindi muana na ye kokufa mpo na biso tosengeli mpe kolinga baninga ba biso.

Bisalelo

1. Mokanda lya moyekoli :
  - a. 2.1 mokanda mua masolo (moko mpo na lisanga moko)

Libandeli

Bosolola na etuluku monene

- Mekanisi mpe mimesono ya bokoko na likolo na bato epai bango bawuti ezali nini ?
- Mbano nini mpo na mimesono yango ? Soki moto andimi makambo yango, akokanisa solo mpenza bato bazali na ntina to te ?

Na mokili mua Inde : ezalaki na muasi moko na nkombo mama Tereza oyo atiaki wana ndako mpo na lialisi ya bato oyo bazalaki kokufa na bala-bala mpo été bakufa na lolenge ebongi to mpe na lokumu. Ebele na bato balobaki lobaki na ntina ye été : Inde ezali na bato bayike mpo na nini lisusu asunga baye bazali kokufa ? Bokanisi boni ? Ezali moboko na ntina to te ?

Asalemi na elilingi ya nzambe (salela 2.1 mokanda mua masolo)

Bosolola na masanga ya mike-mike

Tanga Genèse 1:26-27

Mpo na molakisi : salela mokanda ya masolo 2.1, senga na lisanga nionso batanga Genèse 1:26-27. Tikela bango ntango mpo basolola mpo na mituna to lakisa bango nionso na bokuse to pe leka na makomi oyo elandi.

- Lolenge nini bato bakeseni na bikelamo bisusu? Eloko nini nzambe azali kosalela lokola motindo na ye ntango ayemi moto?
- Bilembo mosusu nini ya nzambe oyo tokoki mpe kokuta yango epai ya bato? Tango yango soki okoki.

Tanga Psaume 139:13-16

- Likomi oyo ezali koloba nini mpo na litomba lya moto ?
- Okanisi été likomi oyo ezali kaka kokokisama mpo na bato mosusu to mpo na bato nionso.

Kanisa na likambo oyo

Moko na moko na biso azali na lokumu mpo na nzambe, ezali mpe lolenge moko na bato oyo bazali o kati ya lingomba. Zua ntango ya kokanisa na kimia soki osalaka na bato na lingomba na yo lokola baoyo bazali na ntina mpo na nzambe.

Koyekola likambo : lingomba ya yambo

Bosolola na etuluku monene

Baklisto ya lingomba ya yambo basosolaki été bato bazali na ntina. Na eleko yango ebele ya bato babanzaki été ba nzambe bamibundisi mpo bomitomboli mpe basengaki na bato kotumba mbeka mpo na bokimi bitumbu na binzambe nzambe. Nzokande baklisto bango basosolaki été nkolo nzambe ya solo azali ya kokesena. Akaba mpo na moto na nzela ya na muana na ye wa bolingo oyo akufi mpo na bango (Jn3 :16) Makanisi oyo mamonisi été moto moko moko azali kaka ye mei na litomba mon »ene mpe na ntina. Boyebi ya bolingo suka te ya nzambe mpo na mokili mpe na bato ememaki na lisanga lya yambo makoki na kotelemela mimesono mia ntango na ndakisa bolongoli nzemi ... Na eleko yango soki baboti muana muasi, akobuakama na kati ya bala-bala. Nzokande baklisto bango basosoli été bomoyi, ebosono, zemi ya muasi tomobali mohumbu to nsomi été bomoyi yonso ya moto ezali na litomba epai ya nzambe. Babikisaki bana ya basi oyo bazalaki na bala-bala mpe babokolaki bango lokola bana na bango mei mpenza.

Lisanga lya yambo ekanisaki mpe mpo été nzambe alakisi bolingo na ye na komibonza mpo na biso na boye ezaalaki eztinda mpo na bango komikaba mpo na ba mosusu. Bantoma ya yesu basosolaki basengeli, kolakisa mawa mpe boboto epai na bto nionso na lolenge nzambe na lolenge nzambe mei alakisaki mawa mpe boboto bua ye epai na bango.

Na ntango yango bokono bua pulu-pulu enene engalaki. Soki opesi mayi na moto oyo azui bokono bua kolera makoki ya kobika ekoki kozala. Soki mayi te akokufa. Nzokande bokono oyo bokatisaka epai na ba mosusu. Ambi bato ya roma bakomaki kobanga noki bokono ezua bango ntango bomoni moto abeli bazui ye mpe babuaki o bala-bala mpo été akufa esika bapesa ye mayi. Bomoyi ya moto ezalaki na ntina te mpo na bango. Baklisto nzokande bakeseneki. Na boye bazalaki kokende epai na babeli na kolera mpe bazalaki kokomela bango mayi mpe kosalisa bango. Bayambaki etinda ya komikaba mpe boboto. Ebele bakufaki, kasi na ntina na bolingo na bango motango na baklisto momataki noki mpenza.

Kanisa

Zua ngonga ya kokanisa mpo na lisolo oyo kati na yo moko. Senga na nzambe asunga yo omona lolenge oyo yo osalaka bato mosusu. Osalisaka bango lokola nzambe azali kokanisa solo bazali na motuya mpe akufaki mpo na bango ? Boye, osalelaka bato mosusu malamumu mpe basusu malamumu te ? Senga na nzambe

akoka kolimbisa yo soki mpe nano osalisi bato na lolenge ya kosepelisa nzambe te. Senga ye alakisa yo lolenge oyo ye mei amonaka bato.

Bosolola na mua masanga

- Banani oyo bazali bato bazangi ntina to mpe bazangi litomba?
- Makoki nini oyo tokoki kolakisa na bato été bazali na litomba mpo na nzambe?

Liteya ya misato: Linga nzambe mpe linga mozalani na yo

Ntina ya liteya

1. Kososola été nkolo abengi biso tolinga bazalani na biso.
2. Kososola nani azali mozalani.
3. Koyekola lolenge na makanisi oyo ekosunga mpo na kolonga moninga moto.

Bisalelo

1. Mokanda lya moyekoli
  - a. 3.1 Lisano lya maloba – Mopanzi sango (3 copies)
  - b. 3.2 Mokanda mua moyekoli (mokanda moko mpo na lisanga moko-moko)

Libandeli - Lisano -Mopanzi sang (salela 3.1 lisano)

Lisano

Mpo na motambuisi : Pona bato misato na kati ya lisanga mpo été basala lisano ngala na ngala 3.1.

Molobi : Baklisto bazalaka na oyo tobengi limoni sedmba ya sango malamumu. Bososolo solo na motuya été koyamba Yezu ezali moko ya motuna ya bomoi to mpe kufa. Kasi babosani solo été bazali na lolanda na makoki na baninga na bango bato. Litomba ya etinda na bngo ezali ya kobungisama. Lelo tokokende kotala mobola moko na kati ya ndako ya ye. Mobeli avandi ye mmoko na ndako na ndako mpe azuami na pasi na mbeto. Mopaya oyo abengami mopa akotambolaka ndako na ndako mpo na kopanza sango malamumu awuti kokoma na ndako ya mobeli yango.

Mopanzi sango : Mokolo malamumu ! Moto azali na ndako ? Nakoki kokota ?

Mobeli : (na bolembu) Iyo nazali awa !

Mopanzi sango: Ezali ngai mpoanzi sango malamumu ya lingomba ..... Naye na kati ya ndako na yo lelo mpo na kobenga yo oya na lisanga na biso. Nkolo apamboli biso na nguyaya ya bolamuki. Nazali kondima été okozanga te na bokutani.

Mobeli : (Na kolenga, alobi na maloba kosilisa te) Nakoki kosala te. Nakoki mpe ata kobima na mbeto te ; solo nazali kobe mpenza mpo na kotambola nakokoka te. Nabungisi mosala na ngai mpe mbongo ezali te mpo na kosomba nkisi...Bilei... Ndako ya kofutela.

Mopanzi sango : Ezali makambo mlinene kasi na yebi moto moko oyo azali na eyano na makambo nionso na bomoyi. Osi oyamba Yesu klisto lokola mobikisi ?

Mobeli : (na bolembu) libvota na ngai mpe baninga na ngai bango nionso batiki nga simana kokueya na mpasi mpe ntango nabungisi mosala na ngai. Moto moko ya lingomba na yo akoki kosunga ngai ? Nabondeli yo !

Mopanzi sango : Lisungi malamumu oyo okoki kozua ezuami na kati ya sango malamumu. Ezali kolimbola mwango na nzambe mpo na bomoi na yo. Oyebi yango, mokano na ye ezalite été yo olala na pasi. Zwa oyo. Tanga yango, bondela, losambo lya mosumuki oyo yo okomona na kati mpe ndima !

Mobeli : (na bolembu lisusu koleka) Nakokoka te...bolembu makasi (atiki koloba mpe atikali nye na kati ya mbeto na ye).

Mopanzi sango : (Abandi kotala...) Oh kaka na bomoyi ! Nkembo na nzambe ! Nakomi awa na ngonga mpo été mateya ya sango malamumu. Natikela ye mikanda ya sango malamumu, kasi na kosala manso na kenda na ntina été nateya mitama misusu oyo ebungisami. (Alobi na mongongo makasi na litoyi lya mobeli). Tokobondela sika mpo na yo. Okanisi été Yesu ezali eyano ? (mopanzi sango abimi na ndako)

Mobeli : (koningana lokola azali kotala mopanzi sango ndenge azalikokenda) Ohhhhhhhhhhh

Bomanyola na lisanga mobimba

- Nini oyo bomoni eleki na lisano eye ?
- Osi momona to mpe oyebi bato, oyo bakabolaka sango malamumu na lolenge lona ?
- Bokanisi sango malamumu oyo ekobimisa na mikolo mikoya ?
- Ndenge nini bozali kokokanisa lolenge na sango malamumu oyo na motindo yezu azalaki kosalela lotomo epai na bato ?

Makomi malakisi polele et nzambe akolandelaka bto oyo bazali komona pasi, na boye biso esengeli mpe kosalisa bango. Moko na elembo mpo na biso na nzela ya kososolo motema ya nzambe mpo na bato oyo bazali kati na mibeko na Yezu. Na kati ya mibeko yango tomoni « mua bokeseni » na motindo ya sango malamumu. Litono ezali kaka mpo na polele te kasi kokamuisa.

Mobeko eleki monene (salela 3.2 Mokanda ya masolo)

Bosolola na masanga ya mike

Bosalela mokanda lya masolo 3.1, botanga makomi oyo mpo na koyanola na mituna miye :

• Matthieu 22:36-40	• Marc 12:28, 31, 33	• Luc 10:27
• Matthieu 7:12	• Romaines 13:9	• Galates 5:15

Mpo na molakisi : Soki lisanga basilisi kotanga makomi mpe kosolola na ntina na mituna masanga ya mike bapesa lapolo na masanga ya minene mpe bakabola biyano ya mituna nionso mpe ezala mpo na makambu yoy nionso. Tika bayekoli bakanisa na biyano ya bango mei.

Bokutani mpe bokeseni nini mpo na makomi motoba oyo ?

- *Banso balobi « linga moninga »*
- *Bobele mua eteni kati na bango baza kosalela bolingo na nzambe.*

Kolandisama na maloba ma Yesu, nini na mibeko mibale eleki monene ?

Kolinga nzambe

Tango mibeko na bisakueli eyeisamaki na bokuse na mobeko moko nini nde mpenza ezali kosalelama ?

- *Okolinga moninga na yo.*

Po na yo Yesu aponaki koyeisa na bokuse mibeko pe bisakueli na lolenge wana moko mpo na nini ?

- *Soki bakopesa te kolandisama na biyano oyo topesi na bolingo na a biso epai na nzambe na makabo na biso epai na bamisusutokozonga na motuna oyo na suka ya malakisi oyo.*

Kolinga mozalani na vo

Bosolola na lisanga monene

Tanga 1 Jean 3:17, 1 Jean 5:3, Jacques 1:27

Eloko nini ezalaki kosangisa bolingo na nzambe mpe biyano na biso na bosenga ya bato ?

- *Soki tolingi nzambe tokolakisa yango na kolingaka bazalani na biso. Soki tolobi été nzambe azali bolingo mpe tozali kolinga bazalani na biso te, elingi koloba été tolingi mpenza nzambe te.*

Tokoki mpe kokabola bolingo na nzambe na kosungaka bandeko na bosenga na bango te ?

- *Te*

Tokoki kozala banzeneneke na Yesu soki tozali kosunga bamosusu na evandeli, na bosenga ya nzoto mpe ya molimo te?

Te. Na lisese ya mpate mpe ya ntaba, bato bakabuani mpenza na kotalaka oyo basalaka mpe oyo basalaka te. ezali te ete bateyi ndayi epai na ba oyo bazali na nzala kasi na koleka bapesi bango nde bilei. Elingi koloba ete ba oyo bazali banzeneneke na Yesu bakotalaka ba oyo bazali na mikakatano to na bosenga.

Ekulusu

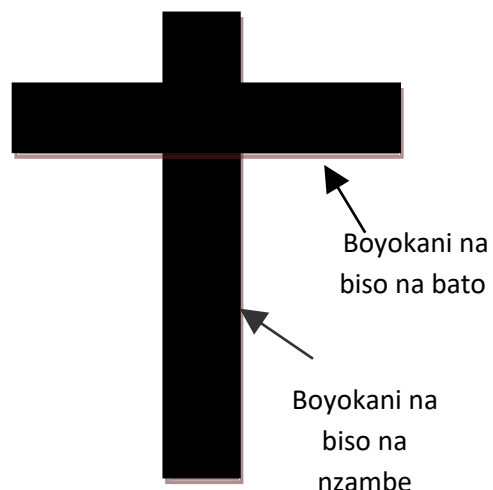
Mitindo: Yema elilingi ya ekulusu na etando lokola emonisami.

Limbola na lisanga

Nzela oyo epesamela biso mpo na kosunga biso na kokanisaka likambo oyo ezali ya motuya.

Molongo na kolanda likolo na ekulusu etalisi yango nde molongo ya monene.

Molongo oyo etandanu elakisi boyokani na biso na bandeko. Molongo oyo ezali komata likolo esimbami na molongo oyo ekatisi ngambo mpe ngambo, soki kosimbama na yango molongo oyo elingaki ekueya na nse. Ezali kolandisama na motuya na kati ya bomoi na biso. Boyokani na biso na nzambe ezali ya motuya mpo été tozala mpe na boyokani ya malamumu na bato.

Nani nde mozalani ngai?

Mpo na molakisi: Tanga lisolo ya mosamaria malamumu: Luc 10: 30-37, na ntango kelasi bazali komekola. Pona bato po na kozua esika ya bato oyo baza na kati ya lisolo.

(Bato sambo nde bakosala yango: moto na nzela, miyibi mibale, nganga-nzambe, molewi, mosamaria, moto ya ndako ya ndako ya baleki-nzela).

Ebandeli : lisolo oyo epesamaki epai na nkolo Yesu mpo na kopesa eyano epai na moto oyo alingaki koyeba ndenge nini tokoki kosangola bomoi ya seko, elingi koloba lolenge nini kozala moklistu. Eyano ezali: kolinga nzambe mpe mozalani na yo . Na yango moto yango atunaki motuna ya mibale epai na yesu nani nde mozalani na ngai. Yesu azongisi na kopesaka lisolo liye.

Bosolola na lisanga mobimba

- Mosamaria ayebaki moto oyo azokaki na nzela liboso ?
- Mosamaria malamumu asalaki nini tango amonaki moto oyo azoki ? lolenge na ye ekeseneki na bandeko oyo mosusu ? Ekeseneki na nini ?
- Mosamaria malamumu alakisaki bolingo na ye epai na mozalani na ye na lolenge nini ? asungaki ya ndambo to asungaki ye na nionso asengelaki ?
- Lisolo oyo esungi biso na lolenge nini mpo na koyanola na motuna ya koyeba nani mozalani na biso ?
- Lisolo oyo ezali kolakisa biso nini na lolenge oyo tokoki kozala na bolingo na bazalani na biso?

Mosala

Zongisa makanisi na bandeko mosusus okutanaka na bangotango na tango. Kanisa eloko ya malamumu nini okoki kosala na moko na bango?

Liteya lya minei : Luc 2:52

Ntina ya liteya oyo

1. Koyezba été tosengeli kokola na ba nzela oyo minei : na nzoto, na molimo, na mayele, mpe na mido na bato.
2. Koyeba été tozali na bosenga ya kozala bazui mpo na kokokisa oyo nzambe asqengi na biso te.
3. Kokanisa lolenge tokoki kosunga basusu été bakola kati na nzela oyo minei. .

Bisalelo

1. Mokanda ya moyekoli :
  - a. Mokanda lya masolo 4.1 (moko mpo na lisanga moko)
  - b. Etando mpo na bokoli 4.2 (moko mpo na moyekoli moko-moko)
2. Mua lokasqa oyo okoki kokangisa na etando.

Ebandeli

Bolobela na kati ya lisanga monene

- Biloko nini ekoki kozala na litomba mpo na bokoli ya muana kobanda mobu 0 kino mibu 18 ?

Mpo na molakisi: kokoma to koyema biyano na kati ya mokanda moke. Soki moko na makambo minei toyekolaki liboso ezali te(motuna 1 na nse) okotuna mituna oyo ekomema ekomema bango na lolenge na bango ya kokanisa. Ndakisa : okanisi été moto wana akoki kozala na bosenga ya libota to pe na moto mpo na kolinga ye ?

Luc 2 :52

Tanga Luc 2:52 « Yesu akolaki na boyebi, na nzoto kitoko mpe na ngolu liboso na nzambe mpe na bato »

Yesu akolaki na lolenge inei. Lolenge yango ezalaki nini? lolenge nini tokoki kotalisa po na kolobela ndenge minei oyo Yesu akolaki?

Bwanya	Bwanya
Bomoto	Bokolisami
Ngolu liboso na nzambe	Bonzambe
Ngolu liboso na bato	Bato

Mpo na molakisi : *Salela bililingi ya libandeli mpe lakisa lolenge kani ezali komikotisa na makambo minei bwa bokolisami.*

Limbola été lokola Yezu tozali mpe na bosenga ya kokola kati na makambo minei oyo. Tokoki kosalela ndakisa mei ya Yesu lokola lolenge na kokanisa été bato bazali na bosenga ya tombwa.

Kokolisama na Yesu (salela mokanda lya masolo 4.1)

Bosolola na mua masanga ya mike

Mpo na molakisi : *Na kosalelaka mokanda lya masolo 4.1, pesa ntango na lisqanga po na kosolola mituna oyo motoba pe kanisela bango biyano na mituna oyo na kati na lisanga mpo basimba makanisi oyo na se mpo na motuna moko-moko.*

Bosala lapolo

Bolanda likanisi na bokuse ya lisanga na kosalelaka mokanda lya masolo 4.1 ;

1. Kokola na Yesu ekomaki mbala moko to moke-moke (lokola bato nionso?)
  - Kokola na Yesu ezalaki elekelo oyo emonanaki na ntango.
2. Yesu klistu bomoi na nzoto to ya bozui na ye ezalaki ndenge nini? (Ndakisa: Yesu atangaki na biteyelo ya likolo? Solo ndako na ye ezalaki na lotiliki? Yesu azalaki na bilei ebele? Ayebaki kotanga mpe kokoma? Azalaki na baboti oyo balingaki ye?)
  - *Yesu akolaki na libota ya bobola. Bapesaki libonza lya embenga oyo ezalaki bo mobeko mpo na babola. (Tala na Luc 2:24 et Lévitique 12: 8).*
  - *Azalaki na biloko ya kolia. Tata na ye ya mabele azalaki na mosala, mpe akolaki na libota oyo elingaki ye mpenza.*
3. Yesu azalaki na bozui mpenza mpo na kokolisa etinda ya nzambe mpo na bomoi na ye ? mpo na nini pe mpo na nini te?
  - *Jean 17:4 elobi été Yesu asilisi mosala oyo nkolo apesaki ye mpo na kosala yango. Akokisi lotomo na ye.*
4. Ndambo na bozui mpenza ya motuya nini oyo ye azalaki na yango mpo na kokokisa bitinda ya nzambe kati na bomoi na ye ?
  - *Yesu azalaki mobola kasi azalaki na makoki ya kokomisa etinda ti na suka.*
5. Yesu akoli kati ya makambo minei. Tokoki kosunga ba mosusus mpe kokolisama kati na makambo minei oyo ? lolenge kani ?
  - *Solo makambo minezi ezali kopesa biso lolenge oyo tokoki kosalela mpo na kosunga basusu bakoka kokola.*
  - *Kokola kati na makambo oyo minei ezali likambo ezuaka ngonga.*

6. Soki ntombwa na Yesu ezalaki elekelo oyo ezuaki mibu mike mbala boni mpo na bamosusus mpo na ntombwa ya bomoi na bango ?
- *Esengeli na ngonga mpo na tombwa ya bato, soki tolingi kosunga bato mpenza na bokolisami ebongi malamumu komipesa ngonga ebele na mbula ebele.*

Bokotisi makambo oyo na bomoi (salela etando ya bokolisami 4.2)

Esengeli na biso kokola kati na nzela minei oyo nse lokola yesu ye mei alekaki. Kasi na kotika biso moko esengeli kosunga bamosusu na kati na bokolisami na bango na nzela minei oyo.

Mpo na molakisi : Soki ba papié ekoki te yema na etando mpo été bayekoli bakoma yango na papié po na bango moko.

Tondisa etando liboso mpenza na ba ndakisa oyo ekoki kosala été yo moko okola na ba nzela minei oyo. Mpe na sima kobaz na ba ndakisa mosusus na lolenge oyo ekoki kosalisa to kolendisa mabota mosusu na lingomba na yo toi mpe na bato bazali nzinga-nzinga na yo mpo bakoka kokola na makambo minei oyo.

Bokanisa :

- pona likanisi oyo ekoki kosalema na mposo moko to mpe kokoka mposo te. Soki oponi eloko moko ya monezne ekoki kozala na kokoso ya kosilisa mpe mbuma na yango nde ekolembisa. Pona mua eloko to likanisi oyo ezali moke mpe pete-pete yango nde ekopesa nzela na kolonga na poso na yambo bongo na sima okoki kopono mosusu na poso oyo mosusu.
- Pona likanisi oyo yo osali nano yango liboso te.

Mpo na molakisi : Pesa bango ntango mpo na ba ndako ya molongo ya liboso. na sima ya mua ngonga bato bapesa ba ndakisa ya ba ndako. Tuna soki bato bazali na pasi ya kopesa ndakisa po na ndako minei ya molongo ya liboso. Senga na bamosusu bapesa ndakisa.

Mpo na bato bayekoli mpenza te - soki ekozala makasi mpo na kotondisa etando, yekola makambo oyo na lisanga monene :

- Kanisa po na libota na yo moko. Solo bazali kokoba na kokola na makamabo minei oyo ? ozali na eloko moko oyo okoki kosunga libota na yo ? To mpe moko na libota kokola kati na moko na makambo oyo ? Okoki kosala nini mpo na kosunga moto yango mpo été akoka kokola ?
- Kanisa lisusu mpo na lingomba na yo. Moto moko azali na lingomba na yo oyo okoki kosunga mpo été akoka kokla kati na makambo oyo minei ? Nini okoki kosala po na lisungi lya tombwa ya moto yango ?
- Kanisa lisusus na nzela na lisanga lya bato. Moto moko azali na kati oyo okoki kosanga ye mpo été akoka kokola kati na moko na nzela minei oyo ? ozali na ndakisa oyo okoki kosala po na lisungi lya moto yango mpo na tombwa ?

Nzela na	Bilembo minei bwa bokolisami na Yesu			
bokolisami	Bwanya	Kokola	Bonzambe	Bato
 moto ye mei	<i>Kotanga buku to Kotanga mikanda na ntina na koluka boyebi ebele</i>	<i>Kotambola makolo esika molai</i>	<i>Komibonza mokolo mobimba mpo na komizindisa na libondeli</i>	<i>Kotindela moninga liloba mpo na kolendisa ye</i>
 Libota	<i>Komanyola mpe kosalela masese mibala na libota na ngai</i>	<i>Kosokola basani sima na elambo na libota</i>	<i>Kokamba libota na ngai na nzela na losambo lya libota</i>	<i>Kobima yo na molongani na yo (elongo na bana te)</i>
 Lingomba	<i>Komaniola na losambo ya lundi maye toyekolaki mokolo mwa eyenga</i>	<i>Kobongisa nezla liboso na ndako na nzambe</i>	<i>Mikolo nionso kobondela po na batambuisi mpe ba mpaka na lingomba</i>	<i>Kobenga bandeko mosusu ya lingomba na ndako na yo po na komela mua kafé lisanga</i>
 lisanga lya bato	<i>Kosolola na mokonzi ya mboka mpo na bosenga na bato</i>	<i>Kolongola mbindo na pembeni ya lopango pe na bala- bala</i>	<i>Kobenga bato ya nzinga-nzinga na lipati ya Noel na ndako na yo</i>	<i>Kosakana na bana ya quartier na lisano lya ndembo</i>

Bosolola na masanga ya mike (bato mibale to misato)

Na masanga ya bato mibale to misato (kolekisa misato te), solola likambo oyo yo ozui mokano ya kosala. Bobondela nzambe mosusu po na moninga et apesa bino makoki ya kokokisa maye bokani kosala.

Liteya lya mitano: Nzambe alingi été lingomba ezala na litomba kati na bato

Ntina ya liteya

1. Koyeba été nkolo abengi biso tozala kati na lingomba na nzela na misala na biso mpe na maloba na biso.
2. Komona solo ete wana lingomba ekolakisa bolingo na nzela na misala bato na lisanga bakokeba na lingomba na mpe liloba na ye.
3. Bimisa na lolenge ekoki na lisanga na bango mei bakoki kotalisa bolingo na nzambe polele.

Bisalelo

1. Mokanda ya moyekoli :
  - a. 5.1 Koyekola makambo (ba lokasa mibale po na baye balingi)
  - b. 5.2 Lolenge mpo na kozala ntina (lokasa moko mpo na lisanga moko-moko)

Ebandeli

Bosolola na lisanga ya bato minei

Bakoma misala minnso mya lingomba na bango (lisanga ekoki kotalisa linaka moko na moko soki basepeli).

Mpo na molakisi : na sima tuna bango bamonisa linaka nini nkati na manaka oyo esalemi mpo na bato oyo bayaka na lingomba mpe na ba oyo bazali kolikya koya mpe bato oyo bayaka te. Misala boni ezali mpo na babola mpe bato na ntina ?

Bosolola na lisanga mobimba

1. Makanisi mpenza nini na bato mpo na lingomba ?
2. Nini bato bazali kokanisa mpo na linaka liye lingomba ekosala ?
3. Makanisi na bato ezali nini mpo na baklistu ?
4. Bato ba lisanga bazalaka na posa ya koya na lingomba ? Okoki mpe kobenga bango ?
5. Makanisi nini bato bakoki kozala na yango soki lingomba ezali lisusu wana te ?
6. Okanisi été lolenge wana ekosepelisa nzambe ?

Esaïe 58

Isaya azalaki moko ya na bakomi epai na bana Israel oyo ezalaki libota na nzambe. Bazali ndakisa lelo mpo na lingomba.

Tanga Esaïe 58: 1-10 mpe bomanyola :

1. Eloko nini bato bazalaki kosala?
2. Mpe nini oyo nkolo asalaki na bango?
3. Mpo na nini nkolo asalaki na lolenge wana?

Bosolola na mua masanga ya bato minei to mitano

Senga na lisanga bakoka koizongisa likomi oyo na bokuse na elilingi to mpe na kokoma.

Sima na bopesi na bokuse likomi oyo bato na bato, tuna bango nini oyo likomi wana ezali kolimbola mpo na lingomba ya lelo na Makanisi na bango.

Mungwa mpe pole

Bosolola na masanga ya mike to ya monene

Tanga Matthieu 5:13

- Mpo na nini Yesu alobi été baklistu bazali mungwa ya mabele ?
- Lolenge nini tokoki kozala lokola mungwa ?
- Tokoki kozua mosikoli na biso ndenge nini ?

Tanga Mathieu 5: 14-16

- Ekomelaka biso mbala mosusu komeka kozipa pole ?
- Lolenge nini tokoki kongenga malamuni ?

Lisolo lya, ndakisa ya kozala mungwa pe pole (salela 5.1 koyekola makambo)

Bosolola nalisanga monene

***Mpo na molakisi :** Na kosalelaka byekoli ya likambo oyo 5.1okoki kosenga na ba oyo balingi batanga lisolo moko na moko*

Lisolo lya yambo : Monkoto mpo na babola

Bandeko moko na lingomba bamimonaki lokola mua lingomba moke ya pasi. Bazalaki na bobangi ya komikotisa nkati na lisanga na baklistu libanda na lisanga lya baklistu. Sima na kolakisama été basengeli kolakisa bolingo ya klisto na bato nionso, moteyi to mokambi alendisibandeko basi ya lingomba bakoka kotala bosenga ya motuya na nkati ya mposopo na lisanga lya bato. Na mosala mua mlingomba na mposo elandi basi balobi été bakutaki basi zomi na mibale ya Hindou moto moto azali kaka mokonto moko. Na eleko ya molunge ezalaki na litomba kosukola minkoto na bango mikolo nionso. Yango elimboli été muasi moko na monkoto moko esengeli atikala kati na ndako kino monkoto ekauka na moi. Na boye mobateli na mpatae asengaki na basi oyo bazalaki na lingomba mpe bazali na minkoto ata misato soki bakoki

kosunga muasi hindou ata na monkoto moko na oyo bazalaki na yango. Na yango ebele kati na basi yango bamemaki minkoto ebele mpo na kosunga muasi hindou oyo azalaki na bosenga ya bilamba. Mposho oyo elandaki ebele ya ba maman ya lingomba bakendeki kotala ba ndako zomi na mûibale ya ba mama hindou mpe bapesaki bango minkoto lokola. Basi ya hindou oyo batondaki na kokamua makasi na komonaka bamama baklistu kokabela bango bilamba mpe kobondela mpo na bango. Kati na ba mama hindou oyo ba mosusu bazalaki na zemi mpe basengaki été babondela mpo na bana na bango oyo bakobotama.

Tanga lisolo lya mibale : Mayi mpo na lisanga ya mboka

Ezalaki na mboka moko ezalaki koniokuama na likambo etali mayi. Mpo na mabongisi ya TCV ba klisto ya mboka basosoli été ezalaki etinda na nzambe mpo été lingomba elakisa bolingo na bango epai na bango po na lingomba. Kotala bozangi ya mayi bakambi ya lingomba bazalaki koluka lolenge nini bakoki kosala mpo na likambo yango. Na boluki luki na bango bayaki kozua nsango été ezali na bisaleli oyo bakoki kodefa yango mpo été bakoka kotimola mabulu na maboko. Tango bapanzi sango wana na bato nionso bamilobeli nete mayi ekozala na bozindo, makasi po na kozua yango. Na nsima yza kobendana bendana bakambi ya lingomba bakendeki nliboso na likanisi ya komeka mwango. Bakendeki kofutela nsinga moko ya ebende oyo ezalaki na ngambo minei mpe ezalaki na makoki ya kogumbama na ebende mpe bisaleli mosusu oiyo ekokaki mpo na mosala mwango. Na ntaka ya makolo minei bazuaki mayi. Esengo monene ekotaki, longola kaka boye bazalaki bamoko na lingomba te. Bango bakamui été bayi lingomba bakosalela mayi wana bango moko, kasi esalemaki bongo te. Na esika esalemua bongo, lingomba ebengaki bayi mboka été bakabola oyo ezali solo lipamboli monene oyo ya nzambe. Ezuaki ngonga mmolayi te bayi mboka basengaki epai na bayi lingomba été batongela bango ba mabulu na bisika ebele. Lingomba etondaki na esengo mpo na kopesa biyano na motindo wana.

Na nsima ya mbula moko batimolaki mabula na motango ya 15 na maboko. Bayi engumba bazalaki lisusu na kokanga motema te po na koyoka to koyekola makambo na nzambe.

Bosolola na lisanga monene

- Mangomba oyo mibale bazalaki kosala mpenza nini ?
- Mangomba oyo mibale ezalaki na bozui ?
- Bazalaki kosungana na nini ?
- Po na nini bitonga oyo mibale ezalki kosala bongo ?
- Litomba ya misala na bango na kati ya mboka ezalaki nini ?

Ba mpate mpe ba ntaba - Matthieu 25:31-46

Bosolola na lisanga monene

***Mpo na molakisi :** sunga bayei bazali koyekola etebamona ntina ya bosenga (makambo ya nzoto, kolandisama na likomi eye : Yesu alobi été : « Nayokaki nzala mpe bopesaki ngai mokanda ya sango malamumu »*

To pe : « nazalaki na lopitalo mpe botindelaki ngai mateya » Yesu azalaki kozela biyano ya nzoto na bosenga ya nzoto.

Tanga Matthieu 25:31-46

1. Bokeseni nini nezali na kati na bampate pe bantaba ?
2. Lolenge nini ya makambo ba mpate basalaka ? Tokoki kokanisa makambo yango na nini lokola makambo ya molimo mpe ya nzoto
3. Mbala boni etonga na yo ekokisaka bikela biye Yesu atalisi na biso ?
4. Okanisi boni mpo na litomba lingomba na yo ekoki kozua soki bato nionso na ekiezia bandimi bikela biye?

(Biyano oyo bayekoli bakoki kupesa)

- Bakozala na likanisi kokokana na eklezia.
- Lolenge ya kobika na bato na lisanga ekobonguana.
- Bato bakozua mposa makasi ya koyekola koleka makambo ya nzambe.

Lolenge ya kozala na ntina epai na bato (salela 5.2 etando ya lolenge ya kozala na ntina)

Mosala na lisanga ya moke

Bokabolana na ba moko na ba mosusu po na kotondisa etando eye ezuami na nse. Bokanisa moke na lolenge nini eklezya ekoki kosunga na moko na moko na bosenga.

***Mpo na molakisi :** Sima ya kotondisi etando 5.2 na lolenge ezala na ntina , batao bakabolana makanisi moko epai na moninga.*

Bosenga	Lolenge lingomba ekoki kopesa biyano
<p>Nzal</p> 	
<p>Posa ya mayi</p> 	
<p>Bolumbu</p> 	
<p>Kozanga ndako</p> 	
<p>Bokono</p> 	
<p>na boloko</p> 	

Liteya ya motoba : Ndakisa ya biyano na bosenga.

Ntina ya liteya

1. Kotala ndambo ya makoki oyo ezali na kati ya lisanga ya mboka.
2. Kobanza misala oyo ezali mpenza komonana.
3. Kofungola miso ya bayekoli po na makambo oyo ezali na lisanga ya mboka.

Matériel

1. Mokanda ya moyekoli
  - a. 6.1 Pasteur Wong (mokanda moko na moto nionso)
  - b. 6.2 Koyekola makambo (mokanda moko na masanga nionso)

Emoniseli mobateli mpate Wong (salela 6.1 Pasteur Wong)

Bosolola na lisanga monene

Tanga lisolo ya mobateli mpate Wong

Na etuka yoko ya babola na engumba monene, ezalaki na mokengeli na mpate yoko na kombo Wong. Wong awutaki kolongua na lingomba wana mpo na koyanola na ebiengeli na nzambe mpo na kosunga eklezya ya nzambe ezuamaki kuna. Eklezya ezalaki moke na kolandana na bato ntuku minei(40). Ezalaki kaka na basi mpe bana mike. Wong azalaki kosala bisika mibale. Azalaki kosala na esika mosusus mpo na lobiko na ye muasi mpe bana na bango ya mike mibale. Kasi azalaki pe na mosala monene na kati ya etonga moke ya bandimi na ye. Mokolo moko lokola azalaki na momeseno na ye atelemaki ngonga moko liboso na ebimelo na ntango mpo na kolekisa ngonga ya ye na nzambe. Nsima ya kolata bilamba ye akueyaki na ngambo ya rideau oyo ezalki kokabola ndako mpe epasukakai na biteni mibale. Muasi mpe bana bazalaki kaka kolala. Apelisaki linzanza moko etondaki na kerozene na pe na singa ya elamba mpe abandaki kotanga biblia na ye. Na tongo wana litangi na biblia esalemaki na mokanda ya Isaya 58. Tango ezalaki ye kotanga ayokakai mongongo na nzambe mpo na losambo oyo endimami na nzambe.

Tala kokila oyo ngai na sepelaka, longola singa ya kanza, kata miniololo ya boniokuami, bimisa bakangemi mpe bakata motindo nions na singa, kabola lipa na yo na oyo azangi, kotisa na ndako na yo bato na mawa na kozanga kotiola, soki okomona moto bolumbu latisa ye, kopesa ndeko na yo mokongo te.

Ekomaki mpasi mpona Wong été akoba na kotanga. Motema na ye ekomaki kobunda na molimo na ye. Ndenge nini nzambe akoki kozua mawa mingi na babola. Ayebaki ndenge lingomba ezalaki kobunda mbala mingi mpo na kobika. Bazalaki mpenza na minioko. Mobateli mpate Wong ye moko azalaki na mpasi ya koleisa libota na ye mpe ezalaki bongo mbala mingi azalaki kozanga makoki ya kosomba nkisi libota na ye bazalaki kosengela. Wong azalaki kokanisa : Nzambe ye wapi ? » Lolenge nini likomi oyo ekoki kokokisa ebele na bosenga oyo bata na Las Pavas ?

Tango azalaki komaniola na makanisi na ye, ayokaki moto kobeta na ekuke ya nda ko mpe koloba, kimia. « Nani yango nde akoki kozala na ntongo-ntongo ? » Wong amilobelaki ye moko. Akendeki npene na ekuke mpe alobaki : »nani wana ? » mongongo na ngambo elobi : »Wong, eza Yesu » Wong azaongisi « Nani, » Mongongo eyanoli : «Nazali Yesu » Wong ayanoli : « te yo nde nani mpenza ? » Mongongo euyanoli lisusu : « wong nazali Yesu naye mpo na koyeba kolela ya moema na yo, nalingi oyebisa ngai nini ezali kotungisa yo » mongongo eyokanaki solo mpenza kino Wong apusanaki pne na ezibeli ya ndako mpe afungolaki ekuke. Libanda ezalaki kaka butu, pe Wong ayaki kokesenisa elembo lyoko, kasi yango ezalaki kokokana na oyo ngai nakanisaki Yesu. Wong alobi : « kota yesu » Kasi mongongo molobi : « te nalingi omema ngai na lisanga na bino mpo été olakisqa nga nini eza kobebisa motema na yo. » Kaka na kokamua, wong andimaki etinda oyo, alobaki na Yesu : « tokotambola na bokebi, mbula ebetaki makasi mpenza, ezali na salité ebele na mabele, ba WC ezali penza mingi te ».

Tango bazalaki kotambola na ba nzela ya etuka ya babola Wong abandaki koyebisa Yesu masolo ya bayike na ba ndaku tango bazalaki koleka. Na kati ya ndako oyo muasi moko azali wana ateka nzoto na ye kaka po na kolukela bana na ye biloko na kolia. Na oyo elandi mobali moko azali wana molangi na masanga tango nuionso azali kobeta muasi na ye mpe bana na ye. Tango azalaki azalaki komipolisa kuna ezalaki ndako ya mokonzi na etuka, moto moko azanga bosembo azua mbongo na elaka po été atia loliliki po na bato nionso kasi asalela yango lolenge etindamaki te asilisi yango na masanga mpe mambi mosusu.

Balekaki na esika moko polele na kati ya mboka ezali esika ebongisamaka mpo na ebombamelo ya nkita ya etuka kasi yango etondaki na mbindo mpe ba poko bazaalaki koleka leka wana. « Kotala ndako oyo ? » nasengaki na Yesu été nalakisa ye mpe pene na ngomba. « Muasi moko mpe bana na ye minei bazali kobika wana » nsamba ya ndako na ye ezali na madusu ebele, bazali mpenza babola. Bazali na bilei te, bazui bilamba kala te pe bazali tango nioso na bokono.

Na ntango wana bakomaki pene na ngomba ya Las Pavas wapi epai engumba etongamaki. Wong alakisaki esika na mosika. Kuna nde esika basi mpe bana bazali kokende po na koluka mayi na Las Pavas mayi ezali te. Wong akomaki kobonguana na kati ya nzela kasi ayokaki lokito ya kolela. Atalaki na ngambo ya mongongo wana amonaki été ezalaki nde Yesu kolela. Na yango Wong asosolaki été mkambo ezalaki kotungisa motema na ye, etungisaki mpe moema ya Yesu. Wong alingaki koloba kasi Yesu atombolaki loboko na ye epai na Wong atalaki ye na miso mpe alobaki : « Wong nalingi nalakisa yo nini ezali makanisi na ngai mpo na Las Pavas. Wong ayokaki kolela ya soso. Muasi na ye akosolaki mpe abalukaki moke na ngambo mosusuna rido na eteni moko na kati ya ndako na bango. Wong aalaki likolo ya mesa kasi muinda ekufaki. Polele esalaki na libanda. Wong atalaki nzinga nzinga mpo na komona Yesu kasi amonaki ye te. Atunaki : « nazalaki nde na ndoto ? » ayebaki mpenza te na sikisiki kasi Wong ayebaki te akutanaki na Yesu mpe zuaki kaka wana lisosoli ya sika mpo na posa ya nzambe epai na bobola. Kaka wana Pasteur Wong azuaki emoniseli ya sika mpo na lolenge ye asengeli kotambuisa bato na ye mpe kotalisa bolingo na nzambe epai na bato ya Las Pavas.

Bosolola na masanga ya mike

Mpo na molakisi : Pesa lisanga nionso mokanda ya lisolo ya pasteur Wong 6.1

- Makambo nini bozali komona lisolo ya Pasteur Wong ? Bokabola ba kwokoso yango kolandisama na makambo matali : molimo, lisanga na bato, nzoto, mpe makanisi.
- Makanisi ya nzambe ezalaki nini mpo na bato wana ? bomaniola likambo moko na moko oyo bokuti po na koluka koyeba nini Yesu akanisaki kosala mpo na bango ?
- Nini nde Yesu asengaki na Pasteur Wong ete asala ?

Byekoli makambo : Jose mpe Maria

Bosolola na masanga ya mike

Mpo na molakisi : pesa lisanga nionso mokanda ya byekoli makambo ya Jose mpe Maria

Zua lisanga ya Jose mpe Maria lokola ya yo. (Na motuna nionso ndakisa moko ya eyano epesami awa na nse.)

Ndako ya José pe Maria ezalaki kozika. Ata eloko moko etikalaki te na sima ya kozika oyo. Lobi na pokua Josqé pe Maria elongo na bana na bango mitano bakendeki kovanda elongo na bandeko na bango. Kasi na ndako wana ezalaki na bato na motango ya zomi na kati ya ndako wana ya moke po na koloba ete esika ekokaki lisusu te po na bato mosusus wana sambo. José azalaki moloni na bilanga mpe asilisaki kokona milona na ye. Kasi etikalaki na sanza misato mpo ete alongola milona na mabele. Abuakaki mbongo na ye nionso mpo na kosomba milona mpe biloko na ye nionso ezikaki na moto.

Bosenga nini libota oyo ezalaki na yango?

- Bilei
- Esika ya kovanda
- Bilamba
- Banzungu pe basani
- Esika ya kovanda ti ndako na bango etongama

Biloko nini lingomba esili kobongisa po na lisungi ya ba ndeko oyo ?

- Bato
  - Bato ya mosala po na kosunga bango na mosala ya botongi ndako
  - Bato po nakolamba biloko po na bato oyo bazali kotonga.
  - Bato oyo basengeli kobatela bana
  - Bato oyo basengeli kopesa bango makasi mpe kosunga baoyo babungisi nioso.
  - Bato oyo basengeli kozongisa ndako na lolenge ezalaki liboso ya kotonga yango.

- Batindami ya ekolo po na komema lisungi na bango na lombango
- Bisaleli
  - Banzungu pe basani
  - Bilei
  - Bilamba
  - Bitandelo ya mbeto mpe bizipeli
- Ba ndako
  - Esika ya koivanda po na libota oyo na ngonga bazali nano kotonga

Lisanga na biso

Bosolola na masanga ya mike-mike

Pesa biyano na mituna miye. Soki ekoki kosalema na likambo oyo, senga na masanga été batambola na ngonga kolanda 10 ti 20 minutes na bisika bazali kovanda po na kokanisa makamambo mazali wana mpe bosenga.

1. Baike na bosenga na kati ya lisanga ekoki kozala nini?
2. Po na yo, makanisi na nzambe po na likambo etali bosenga ezali nini?

Mosala na lisanga monene

Mpo na molakisi: Bopona makamambo misato oyo ezali ya makasi na nzela ya molongo oyo tobengi « pona kati na ba mbuma » (bolimboli bozali koya na sima)

Lolenge nini nzambe alingi été eklezya na yo esala ? Po na makamambo misato oyo emonani botuna na masanga oyo ya mike kotala makoki oyo ezali na lisanga pe oyo ekoki kopesqa biyano na makamambo oyo ezali koleka. Makoki yango ekoki kozala tango mosusu bato, mbongo, bisaleli, bitieli pe ba ndako oyo ekosunga po na kopesa biyano na makamambo oyo ezali kokomela bango.

Mitindo po na kopono na nzela na mbuma : ezali na lolenge mibale oyo bokoki kosalela po na kopona na nzela ya mbuma elongo na byekoli :

1. *Peas moto moko-moko mbuma zomi (mbanzi ya bolongoli salité na mino, kasqa mabanga to eloko mosusu) mpe otuna bango batia mbuma na bango na lolenge loye : mbuma minei po na likambo oyo ezali na motuya, mbuma misato po na likambo oyo elandi mpe bongo na bongo.*
2. *Pesa mbuma zomi namoto moko-moko mpe tuna bango bakabola yango kolandana na makamambo bazali anyango, kolandana na bosenga ya likambo moko na moko.*

Lolenge ya ba nzela oyo mibale ezali makasi mpenza po na kolakisa biso makamambo oyo emonani lokola ya bosenga makasi.

Liteya ya sambo: Mituya ya bokonzi

Ntin ya liteya oyo

1. Koyeba été nzambe akolisaka mapamboli na ye na kobika na bato oyo batosaka ye.
2. Kososola mobekona molona mbuma ekonami na bozindo oyo etosami ekolisami na nzambe mpe eboti mbuma ata soki molona ye moko azali komona litomba te.
3. Kotala mpe été mobola akoki kolinga moninga na ye lokola ye mpenza.
4. Komona été bato bazui oyo ekoki na bango mpo na kokokisa mobeko oyo elobi été kolinga moninga na ye lokola ye moko.
5. Koyeba eyte ezali na bikueyili oyo ya kotosa mpe ya kozanga kotosa mobeko ya kolinga moninga na ye lokola ye mpenza.

Bisaleli

1. Lisungi lya bililingi
  - a. 7.1 Mikanda ya Esaïe 40:29(Molongo ya nkasa mitano)
  - b. 7.2 mapa mitano mpe mbisi mibale (enveloppe moko po na lisanga moko na moko)
  - c. 7.3 Eliya mpe muasi bonzenge - (enveloppe moko po na lisanga moko na moko)
  - d. 7.4 Muasi bonzenge mpe mabende mibale ya mbongo - (enveloppe moko po na lisanga moko na moko)
  - e. 7.5 Lisese ya mpalata - (enveloppe moko po na lisanga moko na moko)

Po na molakisi : Soki lisanga esali makasi ter po na mituya okosalezla kalati po na kolakisa oyo ezalaka liboso mpe oyo ekoya . Tuna na lisanga été bapona bilili to bakabola bilili na pile mibale. Lolenge nini bato bazali kosalela pile ya liboso kino ya mibale. Eyano ya solo ezali nzambe oyo moto nionso asengeli kososola ezali été nzambe ye moko abandisa kofulukisama.

Libandeli : Isaiah 40:29 (Salela ba karti nionso 7.1)

Bososoli ya solo été biblia elobeli makambo etali mituya ? Na kati ya mateya oyo tokolobela moko na mateya na mituya oyo tozali komona na biblia.

Bosolola na lisanga monene

Tanga Esaïe 40:29. Limbola na bayekoli été mokapô oyo ekosunga biso po na liteya oyo.

- Nani azali makasi ? Nani alembi ?
- Nzambe asalaka nini po na biso ?
- Makoki ya kobongola mokapo oyo na formule ya motuya ezali ? Tomeka...

Po na molakisi : Soki lisanga ezali makasi, benga bato mitano ya lisanga liboso. Pesa bango moko na moko moko na liloba to bilembo ya mituya oyo ekutani na kati ya makomi maye. (Bilili : etuluku ya ba kalati 7.1).

Soki lingomba ezali moke tia maloba nionso mpe bilembo ya mituya na mabele. Bokosala yango lisanga kolandisama na lisanga kolandisama na lisanga po na kotia yango na molongo malamau.

BOLEMBU NA BISO X NZAMBE = MAKASI

Nini tokoki koyekola na mokapo oyo na lolenge ya formule ya mituya?

Elenge mobali mpe bilei na ye : Jean 6:1-14 (Salela ba kalati nionso 7.2)

Po na molakisi : Po na moko na moko ya masolo ya liteya oyo, beta lisolo na lolenge ya kokela.

Ezalaki mbala moko muana mobali moko ayokaki kolobela boyei ya mokonzi moko oyo asengelaki kowuta na ebalu ya Galilée. Muana mobali oyo ayebaki et metele oyo ayebanaki na ntina lolenge na ye ya koloba pe po na bosolo ya mateya na ye. Alingaki mpenza komona ye mpe koyoka ye koloba. Na yango muana mobali asengaki na mamana ye soki akoki kokende. « te » elobi mama na ye « esika yango ezali mosika na ndako mpe na koleka, bilei ekomi pene ». Kasi muana mobali asengaki lisusu na mongongo na mawa na sima ya ngonga mama na ye andimaki. Kasui alobaki na ye éte azua bilei po na mobembo. Alambaki pe alingaki mbisi mibale ya mike mpe mapa mitano na mua elamba moke. Muana mobali atondaki mama na ye, azui biloko mpe abimi na ekuke ya ndako.

Tango ye akomaki na esika yango, amonaki éte esika yango etondaki na bato. Lokola ezalaki na momeseni ya bana mibali, alekaki na kati ya bato mpe alekaki liboso ya bato nioso liboso ya molakisi mpe bayekoli na ye. Nioso oyo ayokaki koloba mpo na molakisi ezalaki solo mpe lisusu koleka ezalaki kaka ndenge na ye ya koloba te kasi makambo malamau oyo ye alobaki pe. Muana mobali azalaki kolanda molakisi na bokebi penza mpe abosanaki mpe abosanaki kolia bilei oyo mama na ye alambaki. Na yango nzala eyaki makasi mpenza. Akanisaki bilei na ye. Alukaki saki na ye malembe mlalembe kasi bilei ezalaki kozangisa ye mposa ya kolia yango. Na mbala moko molakisa atikaki kolakisa mpe asengi na bayekoli na ye baleisa bato nionso. Muana mobali atali nzinga nzinga na ye amoni etuluku na bato oyo elekaki motango ya 20.000 batu. Amituni : « bakokoka mpenza koleisa bato na motango oyo ? ».

Na ngonga wana, moko na bayekoli atuni motuna na moteyi : « wapi nde bakozua ebele na mbongo po na koleisa bato ebele boye ? Ekoki kozua nde lifuti ya mbula mobimba po na kosomba biloko oyo ekokoka na bato oyo nioso. » Molakis ayanolaki mbala moko na motuna te. Atuni bayekoli: « bozali na nini? » Muana mobali azalaki pene abandi kobomba bilei na ye kasi nzokande esi emonanaki. Moko ya bayekoli oyo abiangamaki na kombo ya André amonaki muana mobali mpe bilei na ye. Alobi: “ molakisi tozali na mapa ya mike mitano pe mbisi mibale “. Molakisi alobi: “ bomemela ngai yango “.

Okoki kokanisa nini ekoki kokoma na sima? André apusanaki pene na muana mobali mpe alobi na ye: Molakisi asengi bilei na yo“ pe muana mobali akokaki koboya yango? Aboyaki te; apesi na motema moko na André pe André apesi na molakisi.

Yesu azui mapa mike mitano oyo mpa mbisi mibale, bilei ya muana mobali mpe azongisi matondi. Kasi abandi kokabola bilei mpe akobaki na kokolisqa yango. Muana mobali atali na kokamua lokola bayekoli na Yesu bakabolaki bilei. Moto nioso azalaki kolia pe kotonda. Muana mobali azalaki kotala bayekoli kozonga epai na Yesu. Moko moko na bango azongaki na ekolo ya kotonda na bilei oyo ezalaki kotikala, ezalaki zomi na mibale.

Muana mobali akangaki lisusu motema te. Apotaki mbango na ndako po na koyebisa na mama na ye oyo elekaki. Na kokotaka na lombango na ndako ayebisi mama na ye été bilei na ye elesi bato 5.000 ya mibali, kobakisa basi ebele mpe bana. Eyano ya mama na ye : « muana mbala boni na lobaka na yo été komemelaka ngai makambo ya lokuta te. »

Lolenge nini tokoki koyeisa likambo oyo na mituya ?

Bosolola na masanga ya mike (bato misato to minei)

Mpo na molakisi: Pesa na lisanga nionso envelope oyo ezali na « muna mobali pe bilei na ye » to sala ba lokasa ya minene pe senga na lisanga nbasqala elongo po kobimisa formule. Pesa bango Makanisi po na kosunga bango kozua biyano. Soki lisanga bazui formule ya mituya elongo, bakoki kosala oyo etikali na masanga ya mike.

Réponse : 1 MUANA MOBALI + 5 MAPA + 2 MBISI X YESU = BILEI PO NA 5.000 MIBALI + BILEI PO NA BASI PE BANA + 12 BIKOLO YA BILOKO OYO ETIKALAKI

Na yango tala mituya ya bokonzi!

Bosolola na lisanga monene

- Yesu azalaki na bosenga ya muana mobali pe bilei na ye ? lolenge mosusu ya koleisa bato ezalaki ?
- Po na nini Yesu aponaki kaka kozua bilei ya muana mobali oyo ?

« Muasi mokufeli mobali mpe bilei na ye ya suka » 1 Rois 17:7 (Ba kalati nionso 7.3)

Ezalaki na ekek makasi lisolo ya ba Isalaele. Ekolo ekolaki na nzala makasi kolanda mbula misato na ndambo ; Bato bazalaki kokufa. Ata Elia oyo azalaki mosakoli na nzambe aniokuamaki na nzala.

Kasi nzambe aponaki muasi monzenge po na kosunga Elia na bilei. Lokola Elia azalaki kotambola na engumba amoni muasi moko azali kolokota banzete ya mike po na koni. Nzambe

aalobi na ye été apesi na ye asenga na ye ndambo ya mayi na kopo na ye. Muasi andimaki koluka mayi po na ye kasi liboso ya kokende Elia atunaki nye lisusu, asengaki ndambo ya lipa po na kolia ata soki yango ezalaki moke po na muasi pe muana na ye.

Muasi ayanolaki : « Nzambe azali na bomi nalambi eloko te, nazali kaka na moke ya falini na sani mpe moke na mafuta na mbeki. Pe tala nazali kolokota koni mibale mpe na kozonga po na kolamba yango po na ngai mpe muana na ngai, tokolia na sima na yango tokokufa. » Po na kyanola Elia alobi : « kobanga te nzambe akosunga yo. »

Muasi azongaki po na kolambela Elia bilei na kosalelaka muke ya mafuta mpe falini oiyo azalaki na yango. Nzokande tango asalelaki nionso azalaki na yango atondaki na kokamua po na komona été mafuta pe fufu azalaki na yango ezalaki na yango kaka ya kotonda. Emonanaki lokola asalelaki nano farini to mafuta wana te. Muasi alobaki na Elia : « Nayebi sika été ozali moto na nzambe mpe maloba na monoko na yo ezali solo.

Biblia elobeli biso et nzambe apesaki bilei ebele na Elia, muasi mpe na libota ya muasi mokolo wana. Kasi nba koleka akobaki kopesa bango biloko basengelaki na eleko ya nzala oyo ya mbula misato na ndambo. Ezalaki bikamuisi !

Tala mituya ya bokonzi !

Lolenge nini tokoki kobongola lisolo oyo na mituya ?

Bosolola na masanga ya mike

Po na molakisi : Kabola bibombelo pe tuna na lisanga moko na moko batalisa lolenge ya mituya na formule. Po na baoyo bazali na bososoli malamumu te bokotia bilembo ya :

- *Muasi banzeneneke*
- *Lipa moko*
- *Bilei ya bato misato po na mbula misato*

Réponse:

**1 MUASI MONZENGE + 1 LIPA X NZAMBE = 1 LIPA X 3 BATO X 365 MIKOLO
X 3 MBULA = 3285 MAPA**

Bosolola na lisanga monene

- Muasi oyo azalaki mobola ?
- Nzambe akokaki kopesa Elia bilei na lolenge mosusu?
- Po na nini nzambe atindaki Elia epai ya muasi monzeneneke po na kosenge ye bilei?
- Po na nini nzambe asengaki na muana mobali été apesa nuioso oyo ezalaki bilei na ye ?
- Nzambe azali na bolingo epai na bobola mpe bakufeli mibali ?

« Muasi mokufeli mobali mpe mabende na ye ya mbongo mibale » : Marc 12:41

Mokolo moko Yesu azalaki na tempelo mpe afandaki pene na ekolo na mabonza, amonaki bato na nkita koya na mabonza na bango. Na koleke muasi mokufeli mobali azalaki kaka na bibende mibale ya mbongo mpo na kobonza. Po ete libonza na ye ezalaki moke ata ko yango ezalki nionso azalaki na yango po na kobika, ayokaki soni pe alingaki te ete bamona yango na bato mosusu. Na kimia mpe na kobombama alekisaki libonza na ye epai na nzambe.

Kaka wana Yesu amoni ye, asangis bayekoli na ye mpe atalisi bango: “Muasi oyo apesi koleka bango nionso”.

Bosolola na lisanga monene:

- Eloko nini Yesu alingaki koloba ? Na lolenge ni ni muasi oyo apesaki koleka ?
- Po na nini Yesu alobi te na muasi : « te mama na ngai yo ozali anbosenga koleke tempelo ! »

Esika été apakisa ye été apesa te, Yesu akamati likambo na ye penza na motema moko po na likabo na ye. Kobanda mokolo wana lisolo ya likabo na ye ekomaki epai na bato million na ba million po été batangaka yngo. Elingi koloba été libonza na ye ebotaki mbuma ebele koleka mabonza ya ba mosusu na lisanga. Mpo na mibu nkoto mibale koleka baklistu balandaki ndakisa na ye. Kanisa mbala boni mabonza ezalaki kopesama na lolenge lona ya muasi wana. Yango nde nzela monene ya bokoli na nioso. Apesaki oyo azalaki na yango pe nzambe abakiselaki ye lisusu na mbala ebele. Yango nde mituya ya bokonzi !

Bosolola na masanga ya mike

Po na molakisi : Kabola bibombelo. Pe luisanga na luisanga basala formule moko.

Po na masanga ya ba oyo bazali na bososoli mingi te :

- *Mokufeli mobali*
- *Bibende ya mbongo mibale*
- *Mbula 2000 ya kopusama*

Eyano:

1 MOKUFELI MOBALI + 2 BIBENDE YA MBONGO X YESU = 2000 MBULA YA KOPUSAMA

Kanisela lisanga:

- Nzambe asengi na muana moko ya mobali bilei na ye.
- Nzambe asengi na muasi moko mokufeli mobali bilei po na mosakoli Elia liboso na kopesaka ye bileri na ye ya suka
- Nzambe apesi nzela na muasi monzeneneke abonza nioso oyo azalaki na yango.

Bosolola na lisanga monene:

- Yesu alobi été babola bapesa te ?
- Ba oyo bapesaka bazuaka solo bazuaka solo mapamboli na bomoi oyo ?
- Po na kotosa mobeko oyo ya kolinga mozalani na yo, biloko nini nde tozali na bosenga na yango ?
- Lolenge nini tokoki kosala po na kopesa ? (lolenge ya kondima, ya kotosa pe ya komikitisa)
- Ezali na eloko oyo ekoki kozala moke to ya kokoka te po na kopesa nzambe ?
- Solo mpenza nzambe apambolaka makabo ya babola ?
- Tango nzambe apambolaka makabo ya babola, apambolaka na kobakisaka to pe na kofulukisaka ?

Po na kosukisa, lisolo ya suka mbala oyo ezali na esengo te ...

« Lisese ya palata » : Matthieu 25:14 (salela ba kalati nionso 7.5)

Ezalaki na mboka moko moto moko na bozui oyo abongamaki po na kokende mobembo. Liboso na ye kokende abengi basali na ye misato. Epai na mosali na liboso apesi motango ya mbongo 5, pe alobi « salela mbongo oyo na kokolisa yango kino na kozonga » Epai na oyo ya ya mibale apesi ye palata 2 alobi na ye « salela yango po na koklisa yango kino na koya » Epai na oyo ya misato apesi ye palata yoko pe azongeli maloba alobaki na ba mosusu « salela mbongo oyo po na koklisa yango kino nakoya »

Na sima mozui akendeki mobembo. Na sima mikolo ebele ya mobembo azongaki pe abengi basali na ye misato. Atunaki bango ndenge moko na moko asalelaki mbongo na ye mpe litomba lizalaki nini ? Mosali na liboso alakisi et azuaki lisusu palata 5 likolo ya 5 oyo apesaki ye. Mozui agangi « maboko makasi ozalaki sembo na makambo mike oyo na pesaki yo. Sikoyo tala zua mosusu !

Mosali na mibale atalisaki été abakisaki mosusu mibale likolo na oyo apesaki ye. Mozui alobaki « malamamu ozalaki sembo na makambo mike oyo na pezsaki yo, sikoyo zua mosusu !

Na suka mosali ya misato alimbolaki na mokonzi : « nayebaki été ozali moto ya makambo ya makasi, nabangaki kobungisa oyo opesaki ngai, na yango nabombaki yango na esika ya malamamu. Nabungisi yango te. »

Nakoyokaka boye mozui ayanoli : « mosali na kanza mpe na loyenge » pe azui mbongo wana apesi na mosali oyo ya liboso. Na sima abimisaki mosqali na misato na libanda na bokonzi na ye.

Yango nde mituya ya bokonzi !

Bosolola na masanga ya mike

Mpo na molakisi : Kabola ba envelope. Pe pesa nzela na lisanga nionso basala formule.

Biyano :

1 MOSALI + 1 MPALATA X 0 = 0 BOKOLISI + MOSALI OYO ABUAKAMI LIBANDA (NA MOLILI)

Bosolola na lisanga monene

- Nani nde azui moke? Tala oyo elekaki!
- Solo mpenza nzambe ayokelaka babola mawa te? Pe pona nini mobola na kati na bango abuakamaki libanda lya bokonzi?
- Bikuela nini ata po na babola soki batosi mibeko na yesu te?

Na bokuse

Po na molakisi: tuna epai na moko namoko na lisanga ayanola na mituna miye. Soki ezali etiolami te mpo na ba mosusu, senga bango bakabola biyano na bango.

1. Na nzela nini nazali kotia na misala makambo oyo na bomoi na ngai?
2. Lolenge nini makambo oyo ezali kpotiama na misala na etonga na ngai?
3. Eloko nini tpokoki kosala po été tokotisa makambo maye na bomoi na biso pe na lingomba?

Liteya ya muambe: Koyeba kosala na lolenge ya litomba

Ntina ya liteya

1. Kososolo été tombwa ya kitoko ezali nde kolakisa na bato lolenge nini bango moko basengeli kosala.
2. Koyeba kati na makambo ete kondima kosala eloko moko mpo na moto nzokande eleki malamumu kolakisa bango moko.

Bisaleli :

1. Mokanda ya moyekoli :
  - a. 8.1 Mokanda ya lisolo ya Mama Lee (moko po na lisanga moko na moko)
  - b. 8.2 Mokanda ya lisolo ya libota oyo bazali na bosenga (moko po na lisanga moko na moko)

Bokatisi bua ebale

Mpo na molakisi : Senga bato misato basala lisano oyo.

Binda mikoloto mibale na mabele na ekomeli ezala mpenza pene pene te mpo na kolakisa lolenge ya ngambo mibale ya ebale. Nkati na ebale koma mabungutulu mibale elembo ya mabanga oyo ekosunga po na kotambola pe libungutulu monene na kati-kati oyo elakisi lokola esanga.

Bato mibale bakomi pembeni na ebale mpe bazali koluka ndenge nini bakoki kokatisa na ngambo. Likambo ezali mingi. Bayebaki kobeta mayi te, mpe nguya ya ebale ezalaki makasi mpenza, nzokande bazalaki kobanga komeka ndenge ya kokatisa na eloko oyo ezalaki po na kokatisa. Moto ya misato akomi mpe amoni kokoso na bango. Asepeli kosunga bango po na kokatisa na nzela ya mabanga oyo ezalaki kati na mayi kasi babangaki na lolenge na kokatisa bongo. Na boye moto ya misato andimi kokumba moko ya bato oyo na mokongo na ye mpe alongaki kion kokomisa na esanga wapi epai akitisaki moto ya liboso été atikala wana.

Bongo azpongi lisusu na esika na ebandeli po na koluka mibale oyo batikalaki kasi ntango ekomaki ye ye azalaki ya kolemba po na kokmema ye. Na boye alakisaki ye ndenge nini ya kokatisa ebale na kotambola likolo lya mabanga. Na mua ntaka moke moto ya mibale ayoki mpenza ayoki mpenza elikia mpo na kokatisa ye moko lokola balakisaki ye. Na yango bato mibale oyo bakobaki kokatisa ebale kino kokoma na ngambo esusu. Tala na ntango yango moto ya liboso ye azalaki bobele likolo na esanga mpe azalaki kobelesa bosunga ngai, bosunga ngai e na ntango, oyo moto ya mibale akomaki mosika po na kokoba mobembo na ye.

BOSOLOLA NA LISANGA MONENE

1. Nini oyo bomoni kati na lisolo oyo ?

2. Ba nzela nini oyo basaleli po na lisalisi lya bato oyo bakoka kokatisa ebale ?
  - Moto na misato amemi moto na yambo na mokongo na ye, lkasi na sima ateyi moto na mibale kokatisa ebale ye mei.
3. Nini ekomelaki moto ya yambo ? mpe na suka akomaki kati na lolenge kitoko to pe kati na kokoso koleka oyo, ya ebandeli?
  - Basundoli ye na kati ya ebale.
  - Sikawa azali na mpasi koleka ndenge abandaki zambi makoki ya kokita esanga ezali te mpe ayebi na ye mpe kokatisa te.
4. Kati na bato oyo nani oyo asungami malamumu ? Moto oyo azui na pete lisungi to moto oyo balakisi ndenge ye moko akosala ?
  - Moto oyo balakisi mbala moko.
  - Mpo na koyekola bato esengeli batala ndakisa kitoko mpe oyo ekopesa elendiseli.
5. Nini oyo elekaka ntango tosalelaka moto eloko moko na esika ya kosunga ye moko ayeba kosala ?
  - Azali na posa ya koyekola ye moko te zambi azali ntango nbionso na posa ya lisungi na biso.
6. Tokoki kosala nini po na kokeba na ba oyo tolingi kosunga bango po na tombwa kati na elimo makoki ya kotalela moto te ?
  - Kolakisa bato bakoka kosala bango moko.
  - Zala na bokebi na kotambola na moto kokokana na makoki kino ye moko azua makoki na ye moko.

Mpo na molakisi: sasaipi tala moto ya nmibale na kati ya lisolo oyo. Na likambo yango moto oyo asi ayeba ndenge ya kokatisa ebale, kokatisa ebale kino na esanga mpo na loakisa moto ya liboso lolenge nini kokatisa ebale na ntina été ye mpe na mbala na ye akoka kolakisa basusu.

Mateya nini tokoki kozua na likambo lya mibale?

- Soki tokoteya basusu bakoki mpe koteya ba mosusu. Nzokande eleki malamumu kolakisa moto na esika bobele été tosenga moto.

Mpaka lisese moko ya ba chinois elobi : « soki okopesa moto mbisi moko nde oleisi ye kaka mokolo moko, nzokande soki kolakisa moto lolenge ya kolobo yango nde oleisi ye mpo na bomoyi na ye mobimba.

- Lisese liye lilimboli nini ?
- Lolenge nini tokoki kotia ya ngo na ntina na kosunga bato na lisanga na biso ?
- Pesa ndakisa na lolenge oyo ekoki kolakisa ndenge ya koboma mbisi na esika été opesa ye mbisi ?

Nini tokoki koyekola na lisolo oyo po na mosala na biso na bato na kati ya lisanga oyo bazokoka kosala eloko te ? oyo ekosunga bango kokola pe kofunguama lolenge nzambe alingi ?

Mpo na molakisi : *limbola na bato été lisolo oyo ezali kosunga biso koyeba ndenge nini kosunga bato. Eteni ya liboso ya ebale etalisi moto moko to lisanga pe ngambo esengeli kokende etalisi moto to lisanga oyo esi ekoli. Bato balingi kokatisa batallisi babola oyo baza na posa ya lisungi pe moto ya misato ezali biso oyo tolingi kosunga.*

Mama Lee – Masolo ya solo ya mbonguana (salela mokanda lya masolo 8.1)

BOSOLOLA NA LISANGA MONENE

Mama Lee azali muasi oyo azali nzokande ezali kombo na ye ya solo te. Mama Lee azalaki na posa monene ya kosunga mabota ya babola ya lisanga na ye na koleka mpenza bato bazanga misala. Likambo na liboso na boluki- luki yango mpo na lisungi, azalaki kotala ndambo na mabota sanza nioso. Na nzela na kotala mabota alukaki ndenge nini kosunga bango bakoka bongo kozua bomoi oyo ebongi.

Témoignage 1 - Mme Lee et le jardin de fleurs

Na etuka ya Mama Lee ezalaka na libota moko ya babola oyo ezalka na bana mibale. Tata pe mama ya libota yango bazalaki na mosala te. Mama Lee akendeki kotala bango pe amonaki été bazalaki na kamua ndambo ya mabele na lopango na bango. Atunaki bango boye : « po na niniboloni ata bafololo te awa ? » alobaki na bango : « ekopesa bonzenga na lopango na bino pe bokoki koteka yango na zando ya pembeni. »

Mama na bango asalelaki toli oyo pe akomaki koteka ba fololo yango na zando. Kasi basombi bakomaki pe na posa atekela bango ba fololo ya lolenge mosusu — lokola azalaki na esika mosusu ya kolona te, akomaki kosomba ba fololo epai ya bateki mosusu pe azalaki koteka yango pe kolandela mua mileki ya likolo. Lokola akomaki na esika na ye na zando akomaki kokanisa : « Nakoki pe koteka biloko mosusu » Akomaki kolamuka tongo nionso po na kosomba ba cocoti pe bitabe po na koteka yango na mesa na ye na zando pembeni ya ba fololo.

Témoignage 2 - Mme Lee et les patates douces

Libota mosusu ezalaki na posa ya kosala mosala kasi bazalaki koyeba te bakosala nini. Bazalaki kosala kaka ba misala ya mike-mike epai ya bato kasi bazalaki kozua mosala te. Mama Lee asosololaki été libota wana bazalaki penza na posa ya kosala mosala. Akendeki komona libota mosusu ya lingomba oyo bazalaki kolona bambala ya sukali.

Atunaki bango soki mombongo ya mbala ezalaki kofuta bango malamumu pe soki esengelaki na ye kosala nini po na kobanda yango. Tango amonaki été ezali mombongo moko ya malamumu, alakisaki na libota wana été nzambe asengi na biso tolinga bazalisani na biso pe tosalisa babola. Pe asengaki bango soki bakoki kondima kolakisa libota moko ya babola mosala yango. Bandimaki pe akutanisaki bango. Libota ya babola basepelaki mingi pe bakendeki kodefa mua eteni ya mabele pe kobongisa biloko nionso esengelaki po na mosala yango. Na suka ya mbula wana babimisaki mbala ebele, bafutaki bakolo mabele, basombaki bisalelo ya mosala, pe batikalaki na mua mbongo po na bango moko.

Témoignage 3 - Mme Lee et la réconciliation d'une famille

Libota ya misato oyo Mama lee akendeki kosalisa ezali libota yo bakabuanaki na baboti. Bango moko na libota bazalaki na elikia lisusu te été bakoki lisusu kosala eloko ya malamumu. Mama Lee akutanaki na bango po na koluka bkoyokanisa bango. Mama Lee akobaki kokutana na bango pe andimaki kosalisa bango soki baboti bandimi kozonga ya muana na bango lisusu na libota pe soki bandimi kosalisa ye lisusu. Baboti bandimaki pe bazongisaki muana na bang ope bandimaki kodefa mbongo po babanda mombongo ya koteka mabende ya kala. Muana na bango akomaki kosomba mabende ya kala pe koteka yango na ba magasinsini. Akomaki kosunga libota na ye na mua ndambo ya mbongo akomaki kozua mikolo nions ope lokumu lu aye lua bomoto ezungaki.

BOSOLOLA NA MASANGA YA MIKE

Parcourez ces histoires et discutez les questions 8.1 Guide de discussion relatif à Mme Lee:

1. Nini Mama Lee aslaki po na libota moko na moko ?
  - Apesaki toli mpe elendiseli.
  - Alukaki makanisi ya bamousu. Na ndakisa asengaki toli na libota po na koyeba ndenge nini balonaka mbala, litomba lya mosala na bango. mpe na kolelka asengaki mpo akoka kotia oyo ya ye lisungi na libota oyo ezalaki nkati na bosenga.
2. Misala oyo ya mama Lee epesaki mbuma nini?
  - Bato bazuaka mlisala oyo ezalaki kofuta mpe esungaka bosenga bua libota.
  - Bato bazalaki na lokumu zambi bazalaki na makoki ya kosala eloko bango moko mpe na libota na bango moko.
3. Mbano nini soki lisungi oyo ya mama Lee esukaki na nzela na makabo ya mbongo to mpe na biloko ya kolia ?
  - Bato bakokaki kobonguana te.
4. Soki Mama Lee apesaki na mabota mbongo mposo nionso, na mibu mibale pe bakangi mbala bomoi ezalaki kitoko.
  - Te mbele bameseneki na makabo ya mama Lee mpe kosimbama na lisungi na nzela ya makabo esika ya mosala.

5. Ekeseno nini kati na lisungi lya mbongo oyo epesamaki po na bato oyo bazalaki na bosenga mpe lolenge oyo mama Lee asalaki ?
  - Apesi na bato makoki mpe na makabo poyo ezali na komisunga bango moko.
6. Kanisa na lisanga na biso ebele na bato bazali kolanda ndakisa ya mama Lee ? Oyo ezaalaki kotala maloba oyo ezalaki na bosenga koyoka bango kotala bomoi na bango mpe komeka kososola makambo na bango mpe koluka biyano.
Nini ekozala na lisqanga nayo soki bosaleli makambo oyo ?
Libota kati na bosenga (bosalela mokanda mua masolo 8.2)

Eza na libota moko evandaki na lingomba na bino. Mobali na muasi ntango nionso bazalaka na ndaku te. Kasi mbala mingi azalaki kozonga kaka na sima po na mua mikolo komema mua misolo po na libota. Muasi azalaki komikeba pô na bana na ye misato kasi moko te kati na bango azalaki kotanga. Lokola bo momesano bana bazalaki kotambola makolo ngulu mpe kolata bilamba bia kala. Mpe ndako na bango ezalaki ya kobeba, ezalaki kotanga makasi mpenza ntango nionso wana mbula ezalaki kobeta. Mbala mingi soki oleki npene pene na ndako okoyoka bana lolenge kani bazalaki kolela mpo na nzala.

Mpo na molakisi : Na kosalelaka mokanda mua masolo 8.2, botanga lisolo oyo mpe senga na bango ba yanola na mituna oyo mibale.

BOSOLOLA NA MASANGA YA MIKE

Bosenga nini yo omoni po na libota oyo ?

Makambo nionso muasi azali komona été elikia ezali te. Ebele na bato ya bazangi misala emonisi te été bazali bitula na nzela na mlakanisi na biso. Nzpokande makambo eleki bango mpe mpasi na mitema na ndenge ya kokanisa ndenge tombwa ezali komonana te ! Eloko na motuya mpo na yoi komona lisungi liye likoki kotinda moto abika na ndenge ebongi kosunga bango moko bayeba komisalisa bango moko. Libanga lia loso likoki kosunga libota lya ye. Mbala mingi soki tokopesa bato lisungi na lolenge wana, sima ekozala na pasi.

Mpo na molakisi : kolandela soki kelasi bazali kososola likambo ya kobungisa elikia mpe lolenge malamumu ya kosalisa ezali kopesa eloko te kasi kosunga bato basqala eloko bango moko.

BOSOLOLA NA MASANGA YA MIKE

Motindo nini okoki kosunga libota oyo na kolanda ndakisa ya mama Lee ?

Ndambo ya biyano:

- *Kosunga muasi mpe bana oyo ya bilenge mùpo na kozua mua ndambo na misolo. Mabela ezali mpo na kokoka kosala mua elanga? Solo bazali na makabo to makoki moko moko na bango?*

- *Kosalisa bana mike wana mpo na kokmisa bango na kelasi. Komema mama amona bakonzi ba etuka soki akozua mokanda mpo oyo ekobikisa bango mpo na kelasi. Soki bisika oyo ekosunga bana bayeba ata kokoma mpe kotanga.*
- *Na lingomba, kokongolo bilamba mpo na lisungi na bango.*
- *Kotala ntango nionso mama oyo, mpo na kolendisa ye mpe komonisa ye été bomoi ekoki kobonguana.*
- *Kosunga libota mpo na kobongisa ndako, kopesa bango lotiliki na ndako*
- *Kolendisa libota basala elanga, kosunga bango na ban ya soso babokolo mpe koluka kati na lingomba kolakisa mua makambo ya libandeli mpo na kobokolo ba soso.*
- *Kolakisa libota ndenge nini bakoki kosalela misolo.*

KOSALELA

ELONGO NA MOSUNGI

Bondela été nzambe akoka kolakisa yo libota moko oyo yo moko okoki kosunga na lolenge ya mama Lee ndenge asalaki. Soki oyebi libota te malamubongisa ndenge nini osengeli kokenda kotala yango ntango nionso. Ntango nionso okoleka epai na bango senga na nzambe kofungola yo misu mpe matoyi mpo ososola makambo ezali nkati na bango. senga na nzambe apesa yo makanisi mpo na lisungi noyo ekozala makasi mpenza. Kobosana te kobondela ngonga yonso mpo na libota yango na eleko yonso yo okosunga bango kino batelemisa. Komipesa mpo na lisungi na bango ntango nionso. Pesa bango toli malamubobu mobimba.

Liteya lya libua : Misala etindami na bolingo

Ntina ya liteya

1. Kososolo bilembo bia motuya mpo na bolingo.
2. Koyeba ndenge nini misala mia bolingo ekoki komema mbonguana malamuni nkati na bato.
3. Kotalisa molongo mua misala mia bolingo oyo ekoki kosalema nkati nkati esika mangomba ezali.

Bisaleli

1. Mokanda mua moyekoli
  - a. 9.1: lolenge mia misala mia bolingo (mokanda moko mpo na moyekoli moko na moko)
2. Mua lifuti mpo na mosala mua ebandeli
3. Masolo mibale to misato mia misala mia bolingo –voir www.TCTprogram.org/stories
4. Lokasa lia mituna mia kosalela malakisi

Ebandeli

Elongo na mosungi

Tokosakana na lisano. Kanisa mua ebele ya makambo oyo lingomba na bino ekoki kosqala po na kosunga bato na kobimisaka misolo te. Basungami noyo bakozua biyano ebele na sima ya minutes sambo bango nde bakozua lifuti. .

Mpo na molakisi : na sima ya mua minute yebisa bango été esengeli na bango kokanisa lolenge nini bato bazali na lingomba mlpe lolenge nini bakoki kosunga.

Na sima ya likamùbo yango pe na sima ya kokabola lifuti senga na lisanga basala molongo na etando ya makoki nionso oyo ezali sika na lingomba.

Misala etindami na bolingo

Misqala mia bolingo ezali mua manaka moke oyo ekosalema na lingomba mpo na kotia liboso bolingo na nzambe epai na bato na lisanga. Na lolenge esengeli manaka na tombwa esengeli kozala makasi te mpe ezua ntango molai te mingi esengeli kosalema na bibe mokolo moko.

Mpo na molakisi : kabola masolo mibale to misato ya mia sala ya bolingo. Okoki kozua yango na site Web na biso oyo: www.tctprogram.org/stories

Bosolola na lisanga monene

Mbuma nini bilembo ya bolingo ekobimisaka ?

- Lotomo lia lingomba na nse ekolendisama.
- Bato bakopusana na lingomba.
- Bato bakondimela Klistu
- Bato na bosenga bakosungama na bosenga na bango.
- Mbala mosusu misala mia bolingo ekokoma mpe linaka molai mp na linaka kitoko.

Bilembo ya misala ya bolingo (utiliser 9.1 les caractéristiques d'un acte d'amour)

Bosolola na lisanga monene

Tozali na bilembo ya misala ya bolingo motoba tokomona yango na kosalelaka mokanda 9.1

1. Esalemi po na kolakisa bolingo ya nzambe

- Na nzela nionso makanisi nini baklistu bazalaka na yango mpo na baoyo bazali baklistu te na kati ya lisanga ya mboka ? na makanisi na yo mpo na nini bakanisaka bongo ?
- Bato na lisanga bakoya na lingomba soki nano yo obengi ye te ? mpo na nini mpe mpo na nini te ?
- Ba oyo bazali baklistu te makanisi na bango ezali nini po na nzambe ? bilembo nini ya sikisiki ya nzambe bango bazali kondima ?

Mpo na molakisi : Zongela bayekoli makanisi makanisi ya liteya ya misato : *Kolinga nzambe mpe kolinga mozalani na yo.* Esengeli tozala bato oyo bazali kotalisa bolingo ya nzambe na nzela ya bolingo ya mozalani na biso.

- Bato ya mboka bakoloba nini soki lingomba na bino babandi kosala lokola oyo elobami na masolo ya misala ya bolingo ?

Moko ya ba ntina ya misala ya bolingo ezali kolakisa bolingo ya nzambe na bato ya lisanga ya mboka na bino.

- Bilembo ya bolingo yango ezali lisungi mpo na baklistu to mpe mpo na baklistu te ?

Misala na bolingo yango ezali na litomba na ntina été bapagano bamona été bolingo na nzambe eza mpe mpo na bango. ebele na bato bayanganaka te po na mosala ya nzzambe nkati na lingomba ezali bobele ntango oyo tobimaka na lingomba mpo na kokenda epai na bango nde na nzela wana bakozala na makoki ya komona mpe kososolo nzambe alingi bango. Toyeba mpe yango été bilembo ya bolingo ezpai na moko mpe mosusu na lingomba

ezali na litomba ; na boye tozali kosenga na bino kobanda kosala mua likambo oya ezali kotalisa bolingo mpo na baoyo bazali baklistu te to mpe po na lisanga mobimba, kasi mpe ekozala malamumu kosala manaka oyo ekosunga ba yambi nkati na lingomba.

2. Tozali kosala na nzela ya botosi epai na nzambe

Totanga oyo yesu alobaki na bayekoli na ye na mokanda ya Jean 14 :15 pe 21

- Mpo na nini Yesu alobi été ezali motuya mpo na biso kotosa oyo nzambe atindi biso ?

Tolingi mbala yonso tokoka kotambola nkati na botosi na nzela na nzambe. Tala ntina na yango na esika tobanda koluka luka na lisanga mpo na koyeba bosenga, tozzali kosenga mingi kobanda na libondeli kosenga na nzambe oyo ye alingi kosala mpo na lisanga, mingi mpenza bilembo ya bolingo, oyo ezali na litomba kasi te oyo ezali na litomba na liboso na biso.

Na mokili na Mexique ezalaki na mboka moko ya bobola. Motoindami ya nzambe moko akomaki po na kobanda lingomba mpe na mua ntango moke bato babonguanaki. Mpotindami mpe bai mboka babandaki kobondela mpe kokila mpo na koluka koyeba oyo nzambe asengi na bango kosala. Bosenga monene kati na mboka ezalaki bozangi zongo inene mpe mayi na peto mpe bozangi bua mpeto zambi bangulu mpe basoso ezalaki kokota yango moko kayi na ba ndaku yonso. Nzokande na eyano ya mabondeli na bango nzambe alakisaki litomba ya komema liboso mokumba mua botongi mpe na basi bonzenge ba ndako ya sika mpo na moko moko na bango. likanisi yango ebimaki solo mpenza wana ezalaki bango malamumu kati na momesano zambi mbala nionso bakobandaka ba ndako ya sika na bakambi. Na momesano na bango bakambi nde bayebani mpe nkati na mboka bazali kobika nse lolenge moko na bato inso. Kasi ekambemi na nkolo ezalaki polele. Nzambe alingaki komipesa liboso mpenza na basi bonzenge. Mpe na botosi bazuaki nzela na kotonga ba ndako mpo na muasi bonzenge nionso kati na mboka oyo. Sima ya mua ntango ba mboka nionso ya nzinga nzinga bayokaki lolenge oyo bazalaki koloba mpe bayaki na mboka mpo na koyeba likambo yango malamumu. Bolamuki moko emonanaki polele po na etuka wana nionso mpe ebele na bato bakabaki bomoi na bango mpo na nzambe. Soki bato kati na mboka oyo ya liboso bakokaki kolanda mibeko mia bokoko lisolo ya etuka oyo mbele ezalaki na ekesene nzokande na nzela na botosi na bango epai na nzambe na esika ya bokoko na bango, litomba ezalaki ya kotanga te.

Na mboka mosusu ezalaki na lingomba moko oyo ekambamaki na nzambe mpo na lisungi ya muasi na mokonzi ya bilombe oyo ayebanaki na etuka wana mpo na kanda ya miniololo. Na esika na bobangi oyo bamonaki nkati na moto oyo, bato ya lingomba bazalaki kosunga muasi kobuka ba mbuma ya bilanga mpe kolengela mboto po na koteka. Na bozongi na ndako mokonzi ya bilombe amoni misala nionso ya bolongoli mbuma na bilanga esili mpe abandikonganga : « nani asali boye ? » muasi na ye allingaki tae kolimbola baye basungaki ye, kasi na suka andimaki été ezali bato ya lingomba. Mpe tala mokonzi na bilombe akeyi na

lombango na nzela na lingomba bobele mpo akoka koyeba malamumu mpenza. Yambo mobateli mpate ayanola ye asengaki na ba diacres bakoka kobatela ye. Mokonzi ya bilombe atuni : « mpo na nini bosalaki bongo ? » Pasteur ayanolaki été lingoimba elingaki kaka kokabola bolingo na nzambe. Ntango ayoki bongo moto oyo akiti na kolela. Liboso elobamaki été moto moko te azalaki kolinga ye. Nsuka na yango elakisi été mokonzi na bilombe ye mpe akomi moklisto. Abongoli bomoi na ye mpe na sima amemaki mabota mosusu motoba bobele ya elombe oyo epai na yesu.

Ndenge nini lingomba ezuaki mokano ya kolakisa bolingo na nzambe ?

- Mbano to libongoli nini esalemaki na lisanga ya mboka sima na ekela ya bolingo oyo ?

3. Tozali komonisa bikela ya bolingo na nzela ya makasi oyo nzambe apesi biso.

Totanga Jean 15: 1-8

- Likomi oyo eteyi biso nini po na oyo tokoki kosala na nezela na biso moko ?
- Nini esalaka été toboto mbuma ebele ?
Mbala mingi mua mpasi mpo na koya kosunga bato kati na bosenga na bango. nzambe ye mei azali na makasi ya komema mbonguana oyo biso tozali kolinga kati na lisanga. Soki tolingi été ba projets epesa mbonguana ya malamumu tosengeli malamumu mpenza koluka nzambe mpe kosenga lisalisi na ye.
- Yhesu alobi na mokanda na yoane 15 :5 « moto akangami na ngai lokola ngai nakangami na ye akobota mbuma mingi » nini elimboli « kangama » na nzambe na makanisi na yo ?

Kotanga biblia po na koluka bosolo ya nzambe. Senga akamba yo mpe toli mpo na kososolo bosenga ya lisanga. Na motema moko luka nzambe kati na mabondeli mpe koyoka na kimia nionso buania na ye. Tuna na mokonzi été akoka kopesa yo makasi ya kokoka komema malamumu mobeko ya linaka ya bolingo.

Tango toluki nzambe na losambo toyoka ye mpe tokangama na ye. Tosengeli kolikia été bikela na biso ya bolingo ekobota mbuma kati na ntango ebongi na nzambe.

- Ndenge nini tokoki kobatela elikia epai na nzambe mpo été tozala na makasi ekoki mpo na kosilisa manaka na ye ?
Esengeli ntango nionso kobondela liboso, nkati, mpe sima na bokolisi linaka ya bikela lia bolingo.

4. Tozali kosala misala mya bolingo na ntina été nzambe akumisama.

Totanga Jean 15: 8

- Ntina ya yambo nini mpo na kobota mbuma ebele?

Totanga Matthieu 5: 13-16

- Mpo na nini tosala misala malamumu ?
- Litomba kani kosalela bilembo bya bolingo ?

Sima na kokolisa elembo na bolingo moko moko tosengeli kozua ntango po na komaniola na kotuna motuna « mbuma ezalaki nini po na projet ? » bokanisa mpo na mbuma kati na biteni misato :

- Solo bato basungamaki mpo na ekela ya bolingo yango?
- Ekela na bolingo oyo esalemaki esalemaki na bolingo ya solo?
- Ya solo bato bakumisi nzambe mpo na mosala yango ?

Solompenza ezali lisano te kolba mpo na nzambe na likambo ya bolingo ; yango elobami esengeli ntango nionso koluka kokumisa nzambe na misala nionso ezala na maloba to na lolenge na biso.

5. Misala mya bolingo ezali mua manaka ya mike mpe ya pete-pete

Ntango bokosala bilembo ya liboso ya bolingo, bazali kosenga na bino kopono makambo ya makasi te. Na malamumu mpenza eleka moke to mobimba te.

- Mpo na nini eleki motuya kobanda na makambo ya mike pe ya pete-pete ?
  - Yango ezali na makoki ya kosilisa mosala. Ntango tokosala ba projets ya minene, ekopesa bolembu mpe ekoboma etumba po na kosilisa oyo totikali na yango. Ntango nioso bokolengele linaka mpe pete, bokozala na makoki ya kosilisa.
  - Mbala mingi bato bakomipesa mpo na kosala. Ezali na makoki ya kobenda bato bamikaba soki yango ekozala mpo na mokolo moko bakomilobela: « solo ata sima ya nzanga nakoki kosilisa » kasi yango ekozua mikolo ebele, mpo na moto ye moko malamumu. Mpo été ezali likanisi ya kosala eloko mpo na ba mosusu eza likambo ya sika mpo na bango. ekoki, kolembisa basali mpe bapesi na makoki.
  - Makoki ya komona tombwa ya makoki ya sika. Mbala mingi bato bazui nano nzebi na makambo ya ba projets. Elembo ya bolingo epesi makkoki ya kosala ata eloko moko ya sika mpe kozua boyebi yambo bameka oyo ya makasi.
  - Tokuti elonga mbango mpenza. Elonga na mua ba projets mike epesaka makoki ya kobenda bato mosusu bakoka komikotisa. Mbala mosusus bobele bato ba lingomba na yo sima na koteya bango mpe kolakisa bango ba ndakisa ya ba projets oyo ezali kolonga mpe yango ekomema bato bamikotisa.

Ekozala malamumu kopono mua misala mia bolingo ya pete (na ndakisa mbala moko na mpos to mibale) na esika osala projet mbala moko ya monene. Na makambo oyo ya motuya tosi tokomaki yango likolo, sala mua manaka ntango oyo ezali koya na molimo na lisanga na esika oyo ewuti na lingomba.

6. Sala na kosalela bobele makoki oyo ewuti esika mosusu te.

- Na makanisi na yo mpo na nini ezali malamumu kosala bikela ya bolingo na nzela ya makoki oyo bino moko bozali na yango (oyo nzambe asi apersa bino) na esika ya kozela oyo ya libanda.

- Na makanisi na yo mpo na nini ezali malamu koleka?
  - Yango emonisi lolenge monene polele été ezali bolingo na nzambe oyo ezali kosalema.
  - Yango elakisi lipamboli ezali na nzela na kopesa
  - Yango etongi lokumu pe makabo
  - Yango elakisi été esengeli na biso kokangama na nzambe mpo na oyo apesaki biso

Kosalela makoki ya bino moko na lingomba ezali motuya po na ba ntina oyo minei :

1. **Kotalisa bolingo ya komikaba mobimba** - Kanisa na lisolo ya minkoto oyo epesami na liteya ya mitano.

- Okanisi solo été litomba ekozala ndenge moko ? soki esalemaki na ONG komema minkoto ya bapaya oyo ?
  - Te, bongo te.
- Mpo na nini bato bamoni été balingi bango ?
  - Po bamoni bolingo ya bato na lolenge ya komikaba.

Soki lisanga ya mboka emoni te komikaba ya baklistu ekomona pe te bolingo ya nzambe mpo na bango.

2. **Mapamboli sima ya kopesa** - Tanga 2 Corinthiens 9: 6-11

Nzambe alobi akopambola ba oyo bapesi na lolenge moko bango bapesaka. Keba na elimboli ya makomi oyo.

- Mpo na nini nzambe apamboli biso ?
  - Po été tozala bato ya kokaba ntango inso
  - Po été nzambe azua lokumu

3. **Yango etongi bomoto na biso pe makabo na biso na nzoto.**

- Baoyokaka ndenge nini na ntango bato basaleli yo oyo esengelaki na yo kosala ?
  - Okoki pe kobungisa kondima ya kopesa
- Oyokaka lolenge nini tango olingi kosalisa bato na oyo ozali na yango ?
  - Ozali na esengo pe omimoni na ntina. .
  - Yango elakisi et tpozali na ebele koleka na lolenge tokanisa ka te pe tozali na makoki ya kosalela mosusu po na kosunga baninga

4. **Yango eteyi biso été esengeli na biso kotalela nzambe po na kosalela oyo ye apesa biso pe atalisi été akoki kosalela oyo nionso apesa biso.**

Tango nionso lingomba epesaka tomonaka pe lolenge nzambe apambolaka bango. Tomonaka pe lolenge bazali kobima na kati ya babola. Pe koleka ntango bazali kozua lisusu makoki pe bazali komnisa lisusu misala ya malamu lisusu na kosalaka ntango nionso misala mia bolingo. Yango nde ebimisi mangomba ebele na bobola.

- Bokanisi ete ba mbuma ekokaki komonana ndenge moko soki tomipesi na makoki na libanda ?

- Ndenge moko te.

Nzambe alakaki kopambola ba oyo bapesaka na esika kaka na koyamba. Soki tozali kaka koyamba na ntembe te tokozanga ntango ya komona ndenge nzambe atombolaka makasi na biso mpe na kopambolaka kokokana na elaka na nzambe.

Kosalela bozui to nkita oyo ewuti na libanda ekoki kobota makamabo mpenza. Na ndakisqa nkati na bisika na biso bato balingi mpenza komipesa lingomba te. Mbala mingi bato bakolobaka ezte lingomba lingomba nde ekozuaka misolo miwuti libanda mpo na bango moko bapesaka ata lisanga mua elokote. makoki oyo babimisi libanda ekoki kopesa likambo nkati na lingomba. Satana akoki kosalela misolo to nkita ya libanda mpe ememi bokabuani mpe mobumlu nkati na mangomba.

- Tokoki kosala nini soki tozali mpenza na makoki te ?

- Tosala na oyo tozali na yango. Tosengeli kofungola miso likolo na oyo nzambe apesi biso. Na ndakisa makoki nini bandeko na biso na lisanga bazali na yango (bakomi, balakisi, minganga, batongi, basali ba ndako, batongi bilamba) ? makabo nini oyo ezali kokutana oyo bato nionso bazali na yango (na ndakisa : nzoto na biso, elimo, ngonga, mpe biyemami) ? taosengeli kolakisa makoki oyo mpo na komona oyo nzambe apesa biso.

2 Pierre 1: 3-5 elobeli biso été nzambe apesa biso yonso esengeli mpo na bomoi mpe na kimia. Esengeli na biso kosala makasi kofungola miso mpo na komona mpe kosamlela oyo ye apesa biso mpo na nkembo na ye.

KOSALELA

ELONGO NA MOSUNGI

Kanisa likolo na makanisi nkati na mituna mpe biyano na bofungoli liteya liye. Sangisa ngala na ngala bayekoli mpo na komaniola makamabo misato. Salela mituna miye :

1. ndenge nini makamabo esungi yo mpo na kolakisa bolingo na nzambe nkati na lisanga? Nini ekoki kotalisa mpe kolongola nkati na nyango na nti na ya kolakisa bolingo na nzambe na lolenge ebongi ?
2. okoki kokokisa ekela ya bolingo yango na mokolo moko ?
3. makoki mpenza mazali polele nkati na lisanga ?
4. ndenge nini mosala yango ekoki komema mbonguana malamumu mpo na lisanga ? yango ezali lolenge na mbonguana olingi na nkati na lisanga ? Soki te okoki kobongola yango ndenge nini mpo mosala ezua litomba malamumu epai na lisanga ?
5. okanisi été nzambe akokumisama ntango mosala yango ekosila ? ndenge nini tokoki kosala mpo na kopesa ye lokumu na sima ya mosala oyo tosali ?

Liteya ya zomi : Ebongiseli ya bikela bya bolingo

Ntina ya liteya

1. Koyeba ndenge ya kobongisa likanisi ya bolingo
2. Kopono linaka nini ya bolingo oyo okoki kosala na lisanga ya mboka na yo.
3. Kosala linaka lya mosala

Bisaleli

1. Mokanda ya moyekoli
  - a. 10.1 lokasa ya mabongisi (papié misato) – mokanda moko po na lisanga moko na moko.
2. Lokasa ya monene po na lisanga moko moko ya bato 5 to 7

BITENI YA MABONGISI (salela lokasa ya mabongisi 10.1)

Bosolola na lisanga ya bato 5 to 7

Mpo na molakisi : senga nalisanga babanda kotanga lokasa ya biteni ya mabongisi. Tuna soki bazali mituna.

Kopona mosala ya bolingo po na kobongisa yango

Mitindo mpo na molakisi : senga na bango komaniola po na misala ya bolingo oyo basengeli kotia na mosala. Pesa minute mitano mpo na kosolola na lisanga mpe tuna bango batika komaniola mpo été bato na bato bakoka kobimisa makanisi ya bato na bato.

Ndimisama été mosala ya bolingo oyo eponami ekokani na posa ya bato. Mbala inso lisanga ezalaka bobele na makanisi mingi mpe babongisaza makamabo oyo ezali ya minene. Lendisa bango bakoka kosala likanisi oyo, ezali moke. Soki obandi na likanisi ya moke ezali malamukoleka mpe makanisi ya bongo nde ememaka elonga. Ba oyo bazali kokanisa linaka na tombwa ya monene ezali malamukasi ekolembisaka.

Pesa bato na bato lokasa lonene likolo na yango bakoma mikapu na bango yango po okoka kotalisa yango na bayekoli mosusu mpo bakoka kubakisa oyo ya bango Makanisi oyo ekosungabaninga balendisa mpe likanisi na bango.

KOPESA LAPOLO

Mpo na molakisi : na sami ya kolakisa yo luka obimisa makamabo mibale ya mabongisi na bango. Senga na bayekoli mosusu babimisa makanisi boyo ekosunga lisanga mobimba po na kolendisa projet na bango mpe kokima kokoso. Lokola molakisi, lendisa bango bakanisa po na makamabo mosusu oyo bakoki kobosana.

Bondela po na lisanga moko na moko. Yebisa bango été bkozua libaku ya kokabola oyo nzambe asali na bango na malakisi ekoya sima.

Eteni na eteni ya mabongisi

1. Libondeli

Eloko ya liboso ya kosala ezali kobondela. Zua sika ntango ya kobondela. Senga nzambe alakisa yo oyo okoki kosala lokola mosala ya bolingo.

2. Kopona eloko ya kosala

Lokola lisanga bozona mosala ya bolingo oyo bino bokosala. Bakanisa mua makanidsi ya makambo bozuaki na liteya ya motoba, pe bosenga ya lisanga na bino. Boyokana elongo po na oyo bamoni été ezali mokano na nzambe.

3. Kokanisa po na makoki oyo ekozala ntina mpo na mosala yango

Eteni oyo ezali ebandeli ya mabongisi ; liboso baluka koyeba nionso oyo bokozala nango na ntina mpona mosal, bato oyo bakosala, bisaleli oyo ekozala na ntina, mikanda mia bakonzi ya mboka.bosalela lokasa ya mabongisi. Soki bosilisi kokotisa makambo na molongo ya liboso, bakokisa mpe mpo na milongo mosusu-nani akozala mokambi na ya eteni na eteni, mpe mokolo ya kobanda mosala.

4. Kosala mokanda ya mabongisi

Esengeli mabongisi nionso eyanola na mituna oyo : (soki na lisanga bato bayebi kokoma pe kotanga te bazali mua ebele, ezali na ntina te kokoma mabongisi yango kasi esengeli mituna oyo emaniolama makasi na kati na lisanga)

- Bokosala nini ?
- Makoki nini bozali na bosenga na yango ? bokozua yango wapi ?
- Bokosunga nani ? Botuni bango soki bakondima lisalisi na bino ?
- Banani bakosala mosala mpo na likambo yango ?
- Na mokolo nini bolingi kosala likambo yango ?

5. Libondeli

Soki bosilisi bozua bosala mokanda ya mabongisi, bosambela lisusu. Bosenga lisungi ya nzambe mpo été likambo na bino esalema pe afulukisa biyano ya malamumu. Bosambela mpo été kombo na ye ezua lokumu. Na mposo ya liboso to ya mibale ya mabongisi ya projet, bosambela mikolo nionso po eyte likamao yango ekokisama.

6. Kokisa muango

Eteni etikali ezali kokokisa projet. Bobanda mokolo yango na libondeli mpe botalisa nzambe bokasi na bino. Bobosana te été bozali kosala yango mpo na kolakisa bolingo ya nzambe na lisanga ya mboka na bino.

7. Kolandela mosala mpe kopesa lapolo

Eteni ya suka ezali komonisa mosala ndenge elekaki. Po nanini kolandela mosala ndenge elekaki ? mpo été ezali kotalisa biso po na koyeba soki mosala elekaki malamumu to te ; oyo tosali na oyo tosali te. Pe ndenge nini tokoki kobongisa mpo na mbala ya sima. Ntina ya kozua ntango ebele po kosala yango ezali te. Ekoki kozua kaka mua minute moke.

- Nini eleki malamumu ?
- Nini etamboli malamumu te ?
- Nini toki kobongisa mbala ya sima ?
- Bato tosalisi bayanoli malamumu ? po nanini te ?
- Ezali ya solo ete nzambe azui lokumu ?

Molakisi akopesa lokasa po été bayekoli nbapesa lapolo na bango.po na nini tozali kotia ndanga été bayekoli balakisa na suka mosala basali epai ya balakisi ? Totangi na Marc 6 :30 : » bayekoli basanganaki epai na Yesu, bayebisi ye nionso oyo basalaki pe nionso oyo bateyaki ». Lapolo ezali lolenge ya bolakisi bosembo mpe botondi na ba oyo balakisaki biso. Kopesa lapolo ezali kopesa na moyekoli libaku ya kolakisa oyo eleki mpe kotatola lolenge nzambe asaleli bokasi bua ye. Epesaka pe na balakisi libaku ya kobongisa oyo elekaki malamumu te mpo été mbala ya sima babongisa.

Lokasa lia bongiseli

	LINAKA	MOTAMBUI SI WA YAMBO	ESILI NTANGO NINI
MAKOKI			
BASALI			
BAZUI LITOMBA			
NDINGISA			
LIBONDELI			

MOKOLO	ETENI YA MOSALA	BISALELO PE MAKOKI	NANI MOKAMBI